

การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

ปริญญานิพนธ์
ของ
หฤทัย อรุณศิริ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2551

การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

ปริญญานิพนธ์
ของ
หฤทัย อรุณศิริ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

บทคัดย่อ
ของ
หฤทัย อรุณศิริ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2551

หฤทัย อรุณศิริ. (2551). การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลใน
จังหวัดสิงห์บุรี. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุมรองศาสตราจารย์
ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ,อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการจัดสถานศึกษา การจัดหลักสูตร
สถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนเทศบาลจังหวัดสิงห์บุรีทั้งหมด 4
โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสังเกตปรากฏการณ์จริงที่สร้างโดยผู้วิจัยมีความ
เชื่อมั่น 0.90

ผลการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะการจัดสถานศึกษาเป็นดังนี้

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนพบว่า มีพื้นที่ให้เด็ก สำหรับทำกิจกรรม
กลางแจ้ง มีสนามที่มีร่มเงา มีการดูแลความสะอาดปลูกและประดับต้นไม้ ขาดความเป็นสัดส่วน
ของสนามเด็กเล่น ไม่มีบ่อน้ำและบ่อทราย เครื่องสันทนาการที่ใช้ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนพบว่า สิ่งที่โรงเรียนเทศบาลขาด คือ
ไม่มีที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็ก ไม่มีการจัดมุมการเรียนรู้

1.3 ลักษณะครูปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน บุคลิกภาพ สุขภาพ อารมณ์ดี
มีปฏิสัมพันธ์ คอยช่วยเหลืองานในชุมชน มี 1 โรงเรียนที่ครูไม่มีคุณวุฒิการศึกษาปฐมวัย

1.4 การจัดโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานยกเว้น ไม่มี
อาหารว่างตอนบ่าย 3 โรงเรียน มีการดูแลการกินของเด็ก โดยจัดอาหารให้แก่เด็กอิสลาม

1.5 ความปลอดภัยของสถานศึกษาพบว่า มี 1 โรงเรียนที่เครื่องเล่นสนามมีสภาพ
ใช้งานได้ดี ส่วนอีก 3 โรงเรียน เครื่องเล่นสนาม มีสภาพชำรุด และไม่มีห้องพยาบาลทั้ง

4 โรงเรียน

2. การจัดการหลักสูตรสถานศึกษาทุกโรงเรียนได้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ
โรงเรียนเทศบาล มีเอกสารหลักสูตร และครูมีส่วนร่วม แต่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเพียง

1 โรงเรียน

3. การจัดการเรียนการสอน เป็นการสอนเน้นวิชาการ

A STUDY OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROGRAM OF MUNICIPAL
DISTRICT SCHOOLS IN SINGBURI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
HARUETHAI ARUNSIRI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2008

Haruethai Arunsiri. (2008). *A Study of Early Childhood Education Program of Municipal District Schools in Singburi Province*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc Prof. Dr.Kulaya Tantiphlachiva, Dr.Rachun Boontima.

The purposes of this study were to study the school management practices, curriculum management, and instruction management of 4 municipal district school in Singburi Province. The instrument used in the study was an observation form on authentic practices created by the researcher with a reliability of 0.90.

The study reveals as follows:

1. The school management practices were as follows:

1.1 Outside classroom environment: an area for outdoor activities, a shading playground for children, cleanness care, and decorative trees existed; lack of specific playground, water well and sand well, sanitary equipment was not suitable for young children.

1.2 Classroom environment management: lack of facilities of personal storage for children and learning corner.

1.3 Kindergarten teacher's characteristics were in accordance with the standard criteria. They had good personality, health, and emotion as well as helpful interaction with the community. One school had teacher without early childhood education degree.

1.4 Nutrition arrangement for young children was in accordance with the standard criteria except no snack provided at 3 p.m. Food consumption of Islamic children was taken care of.

1.5 School safety: One school had playground equipment in good condition while other 3 schools had wrecked equipment. All 4 schools did not have a nursing room.

2. School curriculum management: Every school implemented municipal district school curriculum, had curriculum materials and teacher participation. Only 1 school made use of local learning resources.

3. The instruction management was academic-oriented.

The results of study were as follows.

1. The management of school in general

1.1 Regarding the management of environment outside the class, it was found that all schools lacked separate play grounds, water ponds, sand ponds, and sanitations suitable especially for preschool children.

1.2 For the characteristics of preschool teachers, it was found that, in the early childhood schools, there was no place for leaving personal things and also beautiful corner for learning. There were too many students in 2 schools.

1.3 The characteristics of preschool teachers met the standard criteria except one school with teachers of elementary education qualification and those who were close to retirement without early childhood education qualification.

1.4 The nutrition management for preschool children met the standard criteria except there was no refreshment in late morning and afternoon. The children drank milk instead. There was no any school nutritionist, and the teachers worked as the nutritionists to look after catering.

1.5 According to safety in school, it was found that there was only one school was still in good condition while the other three had not been repaired to be in safe condition. There was no first-aid room in all four schools.

2. Regarding the management of school syllabus, it was found that all schools had syllabus of municipal school following their policies.

3. For the learning and teaching, teachers had understanding about school syllabus since all schools had syllabus of municipal school. There was one school with organization of experience outside school concerning important places in the province while this was not found in other three schools.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานี้สำเร็จด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ตันติผลาชีวะ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการที่ให้คำแนะนำข้อคิดและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ความเมตตา กรุณาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างดีจึงขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบพระคุณ ท่านคณาจารย์ ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย ที่ได้เมตตากรุณา ประสิทธิ์ประสาทวิชา อบรมสั่งสอนและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ ขอขอบพระคุณพี่ๆ น้องๆ นิสิตปริญญโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจ ในการทำปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสิงห์บุรี นายชวดล สุระพันธ์ อาจารย์ นิภา เรืองสุทธิ และศึกษานิเทศก์ นันทนัฐ น้อยเหลือ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ และให้คำแนะนำในการวิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร และคณะครู ระดับปฐมวัยโรงเรียนเทศบาล 1 วัดโพธิ์แก้วนพคุณ เทศบาล 2 วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์ อนุบาล เทศบาล 3 พรหมรวมมิตร และ เทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา) อนุเคราะห์และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสุเทพ คุณแม่จิรวรรณ อรุณศิริ ที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของท่านบุพการีทั้งสอง ด้วยความเคารพและนับถือเป็นอย่างยิ่ง

หฤทัย อรุณศิริ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การจัดการศึกษาปฐมวัย	8
ความหมายของการศึกษาปฐมวัย	8
จุดประสงค์ของการศึกษาปฐมวัย	8
หลักสูตรของการศึกษาปฐมวัย	9
การจัดการเรียนการสอน	19
การจัดการศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียน	24
การศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	41
หลักการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	41
วิธีการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	44
รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	45
การบริหารจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	46
การจัดการศึกษาของจังหวัดสิงห์บุรี	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	48
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	54
วิธีการวิจัย	55

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3(ต่อ)	
วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	57
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
ความมุ่งหมายของการวิจัย	68
วิธีการดำเนินการวิจัย	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	69
วิเคราะห์ข้อมูล	69
สรุปผลการวิจัย	69
อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	74
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก.	80
ภาคผนวก ข.	89
ประวัติย่อผู้วิจัย	91

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 บันทึกการหมุนเวียนลำดับการสังเกตทักษะการจัดการปรากฏการณ์จริงและ พฤติกรรมครูในการจัดการเรียนการสอน	56
2 การจัดการเรียนการสอนแต่ละชั้นเรียน	57
3 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน	60
4 การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน	61
5 คุณลักษณะของครูปฐมวัย	62
6 การจัดโภชนาการ	63
7 ความปลอดภัยของสถานศึกษา	64
8 การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	65
9 การจัดการเรียนการสอน	66

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 แผนผังการจัดสภาพภายในชั้นเรียน	28

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดให้กับเด็ก 6 ขวบแรกโดยเน้นการส่งเสริมให้ได้รับการเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สอดคล้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ ก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งลักษณะของการจัดการศึกษาอนุบาลศึกษาหรือปัจจุบันเรียกว่า การศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยลักษณะของการจัดการศึกษาเน้นการดูแลควบคู่ไปกับการให้การศึกษาเด็กปฐมวัย ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานของบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง (เยาวยา เดชะคุปต์. 2542: 14)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้จัดให้การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาระดับหนึ่งในการศึกษาชาติ แม้ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็ก ซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ซึ่งจากพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการศึกษาปฐมวัยจัดเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชาติ

การจัดการศึกษาปฐมวัยจะเน้นการส่งเสริมพัฒนาการ และการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการทางด้านสังคม และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ลักษณะการเรียนการสอนเด็กอายุ 3 – 6 ขวบ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย กรมวิชาการ (2546: 39 – 40) ได้เน้นให้มีการจัดประสบการณ์ ที่สำคัญ คือ การเล่นและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ให้เด็กได้รับพัฒนา โดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิตจัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ ทั้งให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

เป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาปฐมวัย คือ การส่งเสริมเด็กให้ไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก แข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

มีสุขภาพจิตที่ดี และมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย ช่วยเหลือตัวเองได้เหมาะสมกับวัย รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย มีกระบวนการจัดเป็นไปตามลักษณะของหน่วยงาน ซึ่งปัจจุบันมีการจำแนกออกเป็นส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะการจัดการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบ แต่ละแห่งจะรับเด็กอายุแตกต่างกันตั้งแต่แรกเกิด – 5 ปี ดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยร่วมกับชั้นประถมศึกษา และทำหน้าที่ให้การศึกษแก่เด็กปฐมวัย อายุ 3 – 6 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในการที่จะเข้าเรียนที่เป็นระบบ วิธีจัดการเรียนการสอน หลักสูตรและบุคลากร จึงมุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542: 32 – 37)

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จัดอยู่ในรูปแบบของโรงเรียนอนุบาล เนื่องจากรัฐไม่สามารถจัดการศึกษาในระดับนี้ได้อย่างทั่วถึง จึงสนับสนุนให้เอกชนดำเนินการโรงเรียนที่มีมาตรฐาน มักจะเสียค่าเล่าเรียนสูง แต่ก็นับได้ว่าได้ช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กเป็นอย่างมาก

3. กรมศาสนา เริ่มโครงการสอนเด็กก่อนวัยเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 โดยใช้วัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนเด็ก ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้พระได้ทำประโยชน์แก่สังคม และเป็นการเตรียมเด็กให้มีความรู้พื้นฐานก่อนที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมวัฒนธรรม อันดีงามให้แก่เด็ก (นนทียา รักตประจิต. 2548: 24)

4. องค์กรเอกชน ประกอบด้วย สมาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน และคณะทำงานด้านเด็ก ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น มูลนิธิเด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ทรัพยากรเพื่อมูลนิธิ สหทัยมูลนิธิ สมาคมสงเคราะห์เด็กกำพร้าแห่งประเทศไทย มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม เป็นต้น โดยมีเป้าหมายหลักการทำงานเพื่อพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง ทั้งเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทอดทิ้ง ฯลฯ (นนทียา รักตประจิต. 2548: 26)

5. โรงเรียนในสังกัดองค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล ในจัดบริการชั้นเด็กเล็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กและผู้ปกครอง โดยจัดเป็นชั้นเรียนสำหรับเด็กเล็ก แทรกอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาของเทศบาล ผู้ปกครองเด็กช่วยเหลือโรงเรียนบ้างเล็กน้อย ครูผู้สอนอาจอาศัยคนท้องถิ่นนั้นมาช่วยสอน และรับครู ที่จบตรงสาขาเข้าเป็นครูของโรงเรียน

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนาขึ้น จากแนวทางการเสริมสร้างความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 43 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มิได้กำหนดให้รัฐผูกขาดการจัดการศึกษาแต่เพียงผู้เดียว สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยดังปรากฏในมาตรา 12 มาตรา 41 และมาตรา 42

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกระทรวงมหาด 4 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสาน และส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน การศึกษา รวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

โรงเรียนในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น ลักษณะที่อยู่ในเทศบาลของตำบล ซึ่งมีตำบลละ 1 โรงเรียนมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุด

สำหรับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลได้มีแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น สังกัด กระทรวงมหาดไทย กำหนดการจัดการศึกษาขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้มี คุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และมีความสุขที่ยั่งยืน สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ เพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันระดับประเทศและระดับนานาชาติ ขณะนี้โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา มี ทั้งหมด 520 โรงเรียน สังกัดเทศบาล 510 โรงเรียน สังกัดเมืองพัทยา 10 โรงเรียน

สิงห์บุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี กระทรวงศึกษาธิการ และยังมีโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 โรงเรียน อำเภอเมือง สิงห์บุรี 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดโพธิ์แก้วพยุภรณ์ โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์ โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3 พรหมรวมมิตร อำเภออินทร์บุรี จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา) ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน ตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ

แนวการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดสิงห์บุรี ด้านการศึกษาปฐมวัย เน้นการส่งเสริมทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยการอ่าน คัด เขียน แต่ในขณะเดียวกันก็ได้มีการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย แต่เนื่องในปัจุบันนโยบายของนายกเทศมนตรีได้เน้นการจัดการศึกษาแบบเตรียมความพร้อม เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้พัฒนาได้เป็นไปตามศักยภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดสิงห์บุรีว่า มีการจัดการศึกษาอย่างไร และจะมีแนวทางในการพัฒนาในรูปแบบ การศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดอื่นๆ และสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัยที่เป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแง่การศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาลักษณะหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล

ในจังหวัดสิงห์บุรี

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้ครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี และหน่วยงาน หรือองค์กรอื่นได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ รับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจหรือเกี่ยวข้องกับสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัยได้นำไปใช้เป็นแนวทางของการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น โรงเรียนในสังกัดเทศบาลของกรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 โรงเรียน อำเภอเมืองสิงห์บุรี 3 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนเทศบาล 1) วัดโพธิ์แก้วพุฒน โรงเรียนเทศบาล 2) วัดเสฐียรวัฒนดิษฐ์ โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3) พรหมรวมมิตร อำเภออินทร์บุรีจำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรทั้งหมด

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ลักษณะการจัดสถานศึกษา
2. ลักษณะการจัดหลักสูตรสถานศึกษา
3. ลักษณะการจัดการเรียนการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนเทศบาล หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเทศบาลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และตามแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี พ.ศ. 2549 – 2555 หมายถึง โรงเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นบริการการศึกษาแก่เด็กในเขตเทศบาลที่รับผิดชอบ โดยมีแนวทางการจัดการศึกษาตามรูปแบบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

2. การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง สภาพลักษณะการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี ดังนี้

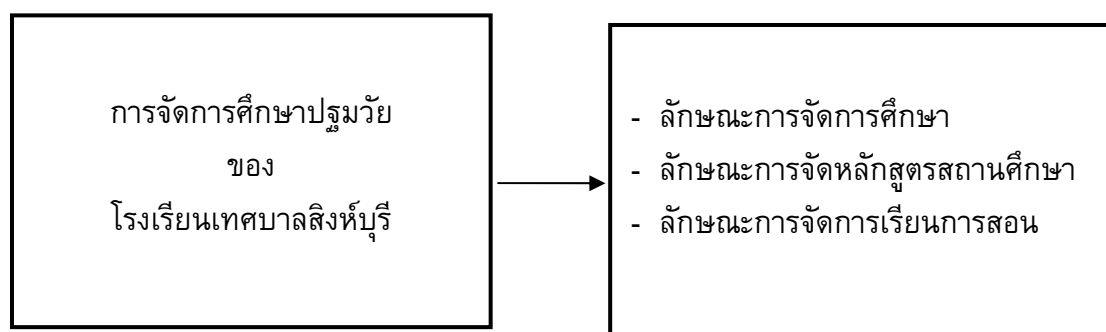
2.1 ลักษณะการจัดสถานศึกษา หมายถึง ลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนและภายนอกชั้นเรียน การจัดด้านโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพอนามัย

2.2 ลักษณะการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

2.3 ลักษณะแนวการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยจัดในรูปแบบกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา

3. โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี หมายถึง โรงเรียนที่สังกัดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย ในเขตจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 4 โรงเรียน อำเภอเมืองสิงห์บุรี 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1) วัดโพธิ์แก้วนพคุณ โรงเรียนเทศบาล 2) วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์ โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3) พรหมรวมมิตร อำเภออินทร์บุรี 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 จุดประสงค์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.3 หลักสูตรของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนปฐมวัย
 - 1.5 การจัดการศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียน
2. การศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.1 หลักการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.2 วิธีการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.3 รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.4 การบริหารการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.5 การจัดการศึกษาของสิงห์บุรี
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย

1.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาระดับปฐมวัยนั้นเป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีการเตรียมความพร้อมและได้รับการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างเหมาะสมในทุกๆ ด้านและพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษในการเรียนชั้นประถมศึกษาคำว่า การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการศึกษาที่ให้แก่เด็กแรกเกิด จนถึงอายุ 6 ปี หรือ 8 ปี สำหรับบางประเทศ โดยให้หมายถึงการบริการดูแล และให้การศึกษา แก่เด็กอายุแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี โดยจัดในรูปแบบของการดูแลทารก ดูแลเด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2545: 3 ; อ้างอิงจาก Woodill, Woodillet; et. al. 1992) ซึ่งทำให้ลักษณะการจัดการจัดการศึกษามี 2 แบบ คือ บริบาลศึกษาและอนุบาลศึกษา โดยบริบาลศึกษา จะเน้นการดูแลเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 3 ขวบ หรือ 3 ขวบลงมา ส่วนการดูแลเด็ก และการส่งเสริมเด็กอายุ 3 – 5 ปี จัดเป็นการอนุบาลศึกษา

อนุบาลศึกษา หมายถึง การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล ที่เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบบริบาลศึกษา ให้เป็นระบบมากขึ้น เพรอบเบล เป็นผู้พัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นรูปแบบการศึกษาอย่างเป็นระบบ จนได้สมญานามว่า บิดาแห่งการศึกษาอนุบาล ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเล็ก อายุ 3 – 6 ปี บางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา กำหนดอายุสูงสุดเป็น 8 ปี รวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เข้าไปด้วย เพื่อเป็นการต่อเนื่อง ปัจจุบันทั้งคำว่า บริบาลศึกษากับอนุบาลศึกษา ได้เรียกรวมเป็นการศึกษาปฐมวัย ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย จะเน้นไปที่การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบซึ่งรูปแบบที่ใช้ส่วนใหญ่จัดทำตามรูปแบบการศึกษาอนุบาล โดยเน้นการเตรียมความพร้อมด้วยการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม การจัดการศึกษาปฐมวัยแบบเตรียมความพร้อมนี้ ไม่ใช่หลักสูตรหรือมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยแต่เป็นปรัชญา หรือวิธีการทำงานแก่เด็กปฐมวัยที่เน้นการใช้ความรู้เกี่ยวกับเด็กด้านการพัฒนาและความแตกต่างของเด็กในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเป็นสำคัญ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาอนุบาลหมายถึงการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เพื่อที่เด็กจะได้รับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 31)

1.2 จุดประสงค์ของการศึกษาปฐมวัย

การจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยศึกษา จะมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดู เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการพัฒนาเด็กในด้านการอ่าน เขียน แต่เป็นการเตรียมเด็กเพื่อความพร้อมในการเรียนสำหรับการศึกษาปฐมวัย มีจุดประสงค์เพื่อจัดการศึกษาเป็นบริการการดูแล และ

เลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการพร้อมกันนั้น ยังเป็นการให้การศึกษา เพื่อส่งเสริมการปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อทักษะทางปัญญา และพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก รวมถึงการช่วยเด็กด้อยโอกาส และการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง เพื่อการเลี้ยงดูเด็กให้ดี (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545: 6 ; อ้างอิงจาก Essa. 1996: 19 – 20) ดังนั้น การศึกษาจึงเน้นการส่งเสริม พัฒนาการให้แก่เด็กในทุกๆ ด้าน มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 18 – 19)

1. ด้านร่างกาย ส่งเสริมความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของร่างกาย ปลูกฝังนิสัยทางสุขภาพอนามัย ฝึกกิจนิสัยและสุขนิสัย รู้จักรักษาความสะอาด เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รู้จักการใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกต้องฝึกให้เล่นและออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส และรู้จักพักผ่อน อย่างถูกวิธี

2. ด้านจิตใจและอารมณ์ ส่งเสริมด้านสุขภาพจิต เช่น ปลูกฝังให้รู้จักควบคุมอารมณ์ มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงาม ฝึกให้มีจิตใจเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวที เคารพเชื่อฟัง ประหยัด ขยันหมั่นเพียร อดทน มีระเบียบวินัย และเชื่อถือคำสอนของศาสนา

3. ด้านสังคม ส่งเสริมการพัฒนาลักษณะนิสัย เช่น ปลูกฝังให้เด็กรู้จักเคารพตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยตนเอง ในทางที่ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี รู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพสิทธิและหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบ ฝึกให้เป็นผู้รู้จักการรับ การให้ พร้อมทั้งปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

4. สติปัญญา ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เช่น ให้รู้จักหาเหตุผลจนเกิดความเข้าใจ และรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง สนใจต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้เป็นคนพอใจ รักการเรียนรู้ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีประสบการณ์พอที่จะเรียนในระดับต่อไป

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาระดับอนุบาลมุ่งที่จะฝึกความพร้อมให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาและมีพัฒนาการที่ดีเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมกับวัย

1.3 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยต่างจากหลักสูตรการศึกษาระดับอื่นๆ ตรงที่ไม่ใช่หลักสูตรเน้นเนื้อหาวิชา ไม่ใช่หลักสูตรเน้นประสบการณ์ ไม่ใช่หลักสูตรเน้นการแก้ปัญหา หรือสมรรถนะ แต่เป็นหลักสูตรเน้นพัฒนาการ โดยมีอายุและพัฒนาการตามวัยของผู้เรียนเป็นกรอบการพัฒนาเป็นสาระ และประสบการณ์ที่ต้องเป็นทั้งการเรียนรู้ที่สร้างเสริมพัฒนาการส่งเสริมความเป็นมนุษย์ให้อยู่ในสังคมให้เป็นปกติสุข และพร้อมที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนได้

สาระของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไม่มีข้อกำหนดตายตัวเป็นรายวิชา แต่เป็นกรอบสาระสำหรับให้ครูเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยเฉพาะเด็กวัย 3 – 6 ขวบ เป็นวัยอยากรู้อยากเห็น เด็ก 3 ขวบแรกอาจต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด แต่

เมื่ออายุ 3 ขวบขึ้นไป การเรียนรู้จะชัดเจน อายุได้ 5 ขวบ เด็กมีพัฒนาการทางการเคลื่อนไหวมากขึ้น สามารถตัดปะ วาดภาพ และหัดเขียน หัดทำได้ด้วยตัวเองทักษะทางภาษามีสูง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมดี ความต้องการการเรียนรู้จะแตกต่างกันออกไปจาก 3 – 4 ขวบ ซึ่งมีลักษณะของเด็กวัยนี้ ทำให้ครูสามารถที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 10 ; อ้างอิงจาก Essa. 1996: 47 – 48) สำหรับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ไว้ดังนี้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล

กรมวิชาการ (2546) ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย
 2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
 3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
 4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
 5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
 6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
 7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
 8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
 10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
 11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
 12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัย หรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3 – 5 ปี เพื่อนำไป พิจารณาการจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์

ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่า เด็กไม่มีความก้าวหน้า อย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์ผู้ช่วยเหลือ และแก้ไขได้ทันทั่วที่
คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

1. เด็กอายุ 3 – 5 ปี

1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1.1.1 กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- 1.1.2 รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- 1.1.3 เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 1.1.4 เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- 1.1.5 ใช้กรรไกรมือเดียวได้
- 1.1.6 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
- 1.1.7 แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- 1.1.8 ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- 1.1.9 กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

1.2 พัฒนาการด้านสังคม

- 1.2.1 รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- 1.2.2 ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- 1.2.3 เล่นสมมุติได้
- 1.2.4 รู้จักรอคอย

1.3 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1.3.1 สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- 1.3.2 บอกชื่อของตนเองได้
- 1.3.3 ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- 1.3.4 สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้
- 1.3.5 สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ
- 1.3.6 ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ และแสดงท่าทาง

เลียนแบบได้

- 1.3.7 รู้จักใช้คำถาม อะไร
- 1.3.8 สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย
- 1.3.9 อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

2. เด็กอายุ 4 ปี

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 2.1.1 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- 2.1.2 รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง

- 2.1.3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้
- 2.1.4 เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบๆ ได้
- 2.1.5 ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- 2.1.6 กระดาษกระฉ่งไม่ชอบอยู่เฉย
- 2.2. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
 - 2.2.1 แสดงออกทางอารมณ์เหมาะสมกับบางสถานการณ์
 - 2.2.2 เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
 - 2.2.3 ชอบท้าทายผู้ใหญ่
 - 2.2.4 ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ
- 2.3 พัฒนาการด้านสังคม
 - 2.3.1 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
 - 2.3.2 เล่นร่วมกับคนอื่นได้
 - 2.3.3 รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง
 - 2.3.4 แบ่งของให้คนอื่น
 - 2.3.5 เก็บของเล่นเข้าที่ไว้ได้
- 2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา
 - 2.4.1 จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
 - 2.4.2 บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
 - 2.4.3 พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
 - 2.4.4 สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
 - 2.4.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
 - 2.4.6 รู้จักใช้คำถาม ทำไม
- 3. เด็กอายุ 5 ปี
 - 3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 3.1.1 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
 - 3.1.2 รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
 - 3.1.3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
 - 3.1.4 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
 - 3.1.5 ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
 - 3.1.6 ไขกลั่มเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
 - 3.1.7 ยึดตัว คล่องแคล่ว
 - 3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
 - 3.2.1 แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
 - 3.2.2 ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น

- 3.2.3 ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง
- 3.2.4 พัฒนาการด้านสังคม
- 3.2.5 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 3.2.6 เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.2.7 พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- 3.2.8 รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- 3.2.9 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

3.3 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 3.3.1 บอกความแตกต่างของ กลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่ สิ่งของได้
- 3.3.2 บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- 3.3.3 พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 3.3.4 สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้
- 3.3.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
- 3.3.6 รู้จักใช้คำถาม ทำไม อย่างไร
- 3.3.7 เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- 3.3.8 นับปากเปล่าได้ถึง 20

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 – 3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหาการท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะ หรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย

ผู้สอน หรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วย การสอนแบบบูรณาการ หรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญา และหลักการจัดการศึกษา ปฐมวัยสาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาการ เด็กทางด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับ การสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญ มีดังนี้

1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

1.1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

1.1.1.14 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหว

เคลื่อนที่

1.1.1.2 การเคลื่อนไหวพร้อมกับวัตถุอุปกรณ์

1.1.1.3 การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

1.1.2.1 การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

1.1.2.2 การเขียนภาพและการเล่นกับสี

1.1.2.3 การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยดินเหนียว ดิน

น้ำมัน แท่งไม้ เศษวัสดุ ฯลฯ

1.1.2.4 การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ

- การปฏิบัติตนตามสุขภาพอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัย

- การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตร

ประจำวัน

1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

1.2.1 ดนตรี

1.2.1.1 การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี

1.2.1.2 การเล่นเครื่องดนตรีง่ายๆ เช่น เครื่องดนตรี

ประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ

- การร้องเพลง

1.2.2 สุนทรียภาพ

1.2.2.1 การชื่นชมสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม

1.2.2.2 การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลกซ้ำชั้น
และเรื่องราว/เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่างๆ

1.2.3 การเล่น

1.2.3.1 การเล่นอิสระ

1.2.3.2 การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม

1.2.3.3 การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.2.4 คุณธรรม จริยธรรม

- การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่
การเรียนรู้ทางสังคม

1.3.1 การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง

1.3.2 การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.3.3 การวางแผน ตัดสินใจเลือก ลงมือปฏิบัติ

1.3.4 การมีโอกาสได้รับความรู้สึก ความสนใจ และความ

ต้องการของตนเองและผู้อื่น

1.3.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็น

ของผู้อื่น

1.3.6 การแก้ปัญหาการเล่น

1.3.7 การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ความเป็นไทย

1.4 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

1.4.1 การคิด

และดมกลิ่น

1.4.1.1 การรู้จักสิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส

1.4.1.2 การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่างๆ

1.4.1.3 การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ

กับสิ่งของหรือสถานที่จริง

1.4.1.4 การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ

ของเล่น และผลงาน

1.4.1.5 การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุต่างๆ

1.4.2 การใช้ภาษา

1.4.2.1 การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด

1.4.2.2 การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์

ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง

และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ	1.4.2.3 การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์
คำกลอน	1.4.2.4 การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง
ประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็กเขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง	1.4.2.5 การเขียนในหลายรูปแบบผ่าน
ประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็กอ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ	1.4.2.6 การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่าน
ความต่างของสิ่งต่างๆ	1.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ 1.4.3.1 การสำรวจและอธิบายความเหมือน
เรียบ ฯลฯ	1.4.3.2 การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม 1.4.3.3 การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ขรุขระ/
หลากหลาย	1.4.3.4 การเรียงลำดับสิ่งต่างๆ 1.4.3.5 การคาดคะเนสิ่งต่างๆ 1.4.3.6 การตั้งสมมติฐาน 1.4.3.7 การทดลองสิ่งต่างๆ 1.4.3.8 การสืบค้นข้อมูล 1.4.3.9 การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่
เท่ากัน	1.4.4 จำนวน 1.4.4.1 การเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า
	1.4.4.2 การนับสิ่งต่างๆ 1.4.4.3 การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง 1.4.4.4 การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนปริมาณ
บรรจุ และการเทออก	1.4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) 1.4.5.1 การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การ
มุมมองที่ต่างๆ กัน	1.4.5.2 การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จาก

- ที่สัมพันธ์กัน
- 1.4.5.3 การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่างๆ
- ของคนและสิ่งต่างๆ
- 1.4.5.4 การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่
- 1.4.5.5 การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วย
- ภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ
- 1.4.6 เวลา
- 1.4.6.1 การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดย
- สัญญาณ
- 1.4.6.2 การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า
- ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ
- 1.4.6.3 การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ
- 1.4.6.4 การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

2. สารที่ควรเรียนรู้

สารที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตของเด็ก สารที่เด็กอายุ 3 – 5 ปีควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่างหน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิธีการรักษาร่างกายให้สะอาดปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะเรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

2.4 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้นเป็นเรื่องราวที่ใกล้กับตัวเด็กช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ได้เรียนรู้และรับประสบการณ์ตรงสามารถนำมาใช้ในชีวิต

ประจำวันได้ ซึ่งแต่ละโรงเรียนต้องทำหลักสูตรของตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดวิธีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารหลักสูตรอื่นๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยมีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางจัดทำตามหัวข้อ ดังนี้
3. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์) โครงสร้างหลักสูตร สารการเรียนรู้ เวลาเรียน
4. การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ การบริหารจัดการหลักสูตร
5. อื่นๆ

ในหลักสูตรสถานศึกษาต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดประสงค์ตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

วิสัยทัศน์ สถานศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นการคิดไปข้างหน้า เป็นอนาคตที่พึงประสงค์ เป็นภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง มีเอกลักษณ์ของสถานศึกษาของตน ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดศรัทธา/ความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เกิดจากการกำหนดวิสัยทัศน์กับนโยบายควรเป็น การกำหนดร่วมกันเป็นระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาปฐมวัยพัฒนาเด็ก วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา และระยะเวลาที่แน่นอน

ภารกิจ หรือพันธกิจ สถานศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดงานหลักที่สำคัญ หรือวิธีดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ในระยะเวลาที่แน่นอน

เป้าหมาย เป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนและการดำเนินงานด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (หลักสูตรแกนกลาง) และวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนด การกำหนดเป้าหมายสามารถกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

จุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นการกำหนดความคาดหวังที่จะเกิดกับเด็กหลังจากจบหลักสูตรแล้ว ในบางกรณีอาจกำหนดรวมอยู่ในเป้าหมาย แต่ถ้าเป้าหมายกำหนดในภาพรวม อาจแยกออกมากำหนดเป็นจุดหมายต่างหากได้ ซึ่งจะมองในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร กล่าวคือ เป็นจุดหมายของหลักสูตรโดยตรง

1.4 การจัดการเรียนการสอน

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือปฏิบัติ ได้สัมผัส ได้ทดลอง และได้คิดแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดต้องมีความหลากหลายและใช้เวลาแก่เด็กมากพอ โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ซึ่งมีประสบการณ์ต้นทุนน้อย พัฒนาการทางปัญญายังไม่เป็นนามธรรม ครูต้องให้เด็กมีการสะสมประสบการณ์ต้นทุนด้วยตัวเด็กเอง โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กสามารถสัมผัสได้ คิดค้นหาคำตอบได้ด้วยตัวเอง แมคกี และ พาโซต (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 13 ; อ้างอิงจาก McKee ; & Pacioek.. 1989: 91 – 93) นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2546) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้หลักในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี ในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน
6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้
9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ
10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้

ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัย
ในชั้นเรียน และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

10.1 หลักการจัดประสบการณ์

10.1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์
รวมอย่างต่อเนื่อง

10.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความ
แตกต่าง ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

10.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับ
กระบวนการและผลผลิต

10.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง
และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

10.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

10.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

10.2.1 จัดประสบการณ์ในสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะ
กับอายุวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

10.2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัย
นี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้สู่ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น
ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

10.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะ
และสาระการเรียนรู้

10.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือ
กระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

10.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่
ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำ
กิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน

10.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้
ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

10.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้
ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

10.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและ
แผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

10.2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์
ทั้งการวางแผนการสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

10.3 การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของหลักกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

10.3.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

10.3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

10.3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเด็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

10.3.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

10.3.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยจนเกินไป

10.3.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

10.3.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ

10.3.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วนใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

10.3.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเองรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาส

ตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

10.3.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะที่ดี

แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำ กิจกรรมประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควร จัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาข้อตกลงของ ส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

10.3.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบ

ยอดสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัด กิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำ กิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

10.3.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสนำภาษาสื่อสาร

ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัด กิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็ก รักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง หลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

10.3.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้

เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของ สิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตาม จินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาท สมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่างๆ ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้เสนอกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมที่ เหมาะสมกับเด็กก่อนประถมศึกษาที่ครูควรจัดให้เด็กเป็นประจำทุกวัน คือ

1. กิจกรรมเสรี หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น มุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติ มุมหมอ มุมร้านค้า มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมเล่นน้ำ หรือมุมเล่นทราย

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาให้เด็กแสดงออกทาง อารมณ์ ความรู้สึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะและการประดิษฐ์เป็นเครื่องมือ ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การเล่นสี การพับ ฉีก ตัด ปะ การปั้น การประดิษฐ์เศษวัสดุ

3. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมในวงกลม หรือกิจกรรมกลุ่มที่มี โอกาสฟัง พูด คิด และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียน ได้แก่ การสนทนา

อภิปรายซักถาม การเล่านิทาน การเล่นเกมบทบาทสมมติ การร้องเพลง การเล่นเกม การท่องคำคล้องจอง การศึกษานอกสถานที่

4. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่างๆ ช่วยให้เด็กร่างกายแข็งแรง อารมณ์แจ่มใส ได้แก่ การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำ เล่นทราย ถีบจักรยาน เล่นเกม

5. กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ หมายถึง กิจกรรมที่ทำให้มีการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามจังหวะอย่างอิสระ โดยใช้เสียงเพลง การเคาะจังหวะ เพื่อให้เด็กมีจินตนาการ ความสร้างสรรค์ ได้แก่ การร้องเพลง คำคล้องจอง การเคลื่อนไหวตามความคิดสร้างสรรค์

6. เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่มีกฎกติกาต่างๆ เพื่อฝึกการสังเกต พัฒนาระบวนการคิดการเกิดความคิดรวบยอด โดยเด็กเล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่ม ได้แก่ เกมจับคู่ เกมแยกประเภท จัดหมวดหมู่ เกมเรียงลำดับ เกมการสังเกต รายละเอียดของภาพ เกมหาความสัมพันธ์ จากการที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนปฐมวัยเป็นการจัดประสบการณ์ต่างๆ สอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 12 – 13) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนการสอน สำหรับเด็กปฐมวัย ไม่ใช่อ่าน คัด เขียน และคิดเลข เพราะการสอนเช่นนั้น เป็นการเร่งพัฒนาการเด็กให้เร็วไปกว่าธรรมชาติ โดยธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องจากง่ายไปสู่ความซับซ้อน

พัฒนาการของเด็กแต่ละคนมีอัตราแตกต่างกันในแต่ละด้าน ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากบ้านหรือครูที่จัดขึ้นจะทำให้เด็กเรียนรู้ข้อความรู้ด้วยการซึมซับประสบการณ์จากการพูด การฟัง การสังเกต และการใช้ความคิดขณะทำกิจกรรมและสัมผัส กิจกรรมที่เด็กได้รับนั้นต้องสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็กด้วย

ผลลัพธ์ที่ปรากฏขึ้นกับเด็ก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด มาตรฐานที่ 18 มีตัวชี้วัด ดังนี้

มาตรฐานที่ 18 ผู้เรียนมีความรู้ทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้ที่ 18.1 มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก

เกณฑ์การพิจารณา

1. ใช้กล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหว และเล่นสนาม
2. สามารถใช้กล้ามเนื้อเล็กอย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กันในการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส การเขียนภาพระบายสี การปั้นและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ตัวบ่งชี้ที่ 18.2 มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เกณฑ์

การพิจารณา

1. สังเกตและจำแนก สิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
2. บอก/แสดงความรู้สึกที่ได้รับการประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้

ตัวบ่งชี้ที่ 18.3 มีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย เกณฑ์

การพิจารณา

1. บอกเรื่องราวความรู้สึกและความต้องการของตนได้
2. กล่าวพูดกล้าแสดงออกได้เหมาะสมกับวัยและสถานการณ์

ตัวบ่งชี้ที่ 18.4 มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ เกณฑ์การพิจารณา

1. บอกสภาพภายในโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บุคคล และ
สิ่งต่างๆ ได้
2. บอกสภาพภายนอกโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บุคคลและ
สิ่งต่างๆ ได้

ตัวบ่งชี้ที่ 18.5 มีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์และการกะประมาณ สามารถ
เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่างๆ เกณฑ์การพิจารณา

1. บอกตำแหน่ง ทิศทาง และระยะทางได้ตามวัย
2. สื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยอุปกรณ์การเล่น และกิจกรรม
ศิลปะได้ตามวัย

ตัวบ่งชี้ที่ 18.6 มีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติ
และสิ่งต่างๆ รอบตัว เกณฑ์การพิจารณา

1. มีความรู้ในเรื่องของตนเองและครอบครัว
2. รู้จักบุคคลและสถานที่
3. มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งต่างๆ รอบตัว

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กจะเรียนรู้โดยผ่านจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับด้วย
ตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่เด็กจะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ต่อไป
ในภายหน้า การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

1.5 การจัดการศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียน

การศึกษาปฐมวัย ไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับก็ตาม แต่การศึกษาปฐมวัย
ในสถานศึกษาที่เรียกว่า โรงเรียนอนุบาล จะมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบในรูปแบบของ
โรงเรียน โดยมีการจัดชั้นเรียน กำหนดเวลาเรียน มีตารางกิจกรรมประจำวัน มีการจัด
การสอน และมีครู กุหลาบ ตันติผลชีวะ (2547: 8) ได้กล่าวว่า การจัดชั้นเรียน ของการศึกษา
ปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล เป็นการศึกษาที่เน้นการเตรียมเด็กเพื่อการเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1
ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สื่อสารกับผู้อื่นเป็น และรู้จักการปรับตัว ซึ่งเรียกว่า เตรียม
ความพร้อม ปัจจุบันมีรูปแบบของการจัดชั้นเรียนเป็น 3 รูปแบบ ตามหลักสูตร ดังนี้

1.5.1 หลักสูตร 1 ปี เด็กที่เข้าเรียนต้องมีอายุ 5 ปีบริบูรณ์ ถึง 6 ปี หรือมีอายุ
ก่อนเกณฑ์ภาคบังคับ 1 ปี

1.5.2 หลักสูตร 2 ปี จำแนกเป็น 2 ชั้นเรียน คือ

1.5.2.1 ชั้นอนุบาลปีที่ 1 เด็กที่เข้าเรียนต้องมีอายุ 4 ปีบริบูรณ์ถึง 5 ปี

1.5.2.2 ชั้นอนุบาลปีที่ 2

1.5.3 หลักสูตร 3 ปี มี 3 ชั้นเรียน ประกอบด้วย

1.5.3.1 ชั้นอนุบาลปีที่ 1 เด็กที่เข้าเรียนต้องมีอายุ 3 ปีบริบูรณ์ถึง 4 ปี

1.5.3.2 ชั้นอนุบาลปีที่ 2

1.5.3.3 ชั้นอนุบาลปีที่ 3

การจัดชั้นเรียนดังกล่าวนี้อาจพบว่า มีการเรียกชื่อชั้นปีแตกต่างกันไป สำหรับโรงเรียนอนุบาลเอกชนเรียกชั้นเรียน อนุบาลปีที่ 1 อนุบาลปีที่ 2 อนุบาลปีที่ 3 ส่วนโรงเรียนรัฐบาลอาจมีหลักสูตร 1 ปี แต่ส่วนใหญ่เป็น 2 ปี สำหรับหลักสูตร 1 ปี เราเรียกว่า เตรียมป.1 หรือบางแห่งเรียกว่าชั้นเด็กเล็ก เป็นต้น ความแตกต่างของการเรียกชั้นเรียนนี้ มิได้เป็นเฉพาะในประเทศไทย ในต่างประเทศก็เป็นเช่นเดียวกัน บางประเทศจัดชั้นเรียนเป็น 3 ชั้นเรียน โดยเรียกแต่ละชั้นเรียนว่า ชั้นเด็กเล็ก ชั้นเรียนอนุบาล และชั้นเรียนก่อนประถมศึกษา เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การจัดชั้นเรียนในระดับปฐมวัยนั้นมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปแต่ส่วนใหญ่โรงเรียนของรัฐบาลจะมี 2 ระดับชั้นก็คือ อนุบาลปีที่ 1 อนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดเอกชนจะมี 3 ระดับชั้น คือ อนุบาลปีที่ 1 อนุบาลปีที่ 2 อนุบาลปีที่ 3

1.5.4 การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

ห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีขนาดที่เหมาะสม ไม่เล็กจนเกินไป เพราะเด็กต้องการเนื้อที่ในการเคลื่อนไหว การทำกิจกรรมต่างๆ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยไม่รู้สึกรออัด และมีชีวิตชีวา ภายในห้องเรียนควรจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมต่างๆ อาทิ มุมบทบาทสมมติ มุมบล็อก มุมศิลปะ มุมคอมพิวเตอร์ มุมวิทยาศาสตร์ และมุมคณิตศาสตร์ มุมดนตรี มุมภาษา ซึ่งรวมถึงหนังสือนิทานต่างๆ และเทพเพลง เทปนิทาน สำหรับให้เด็กได้ฟังเพลง ฟังนิทาน หรือเรื่องราวต่างๆ

กรมวิชาการ (2540ก: 101) การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กวัยนี้ สนใจจะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กมาก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก โดยในการจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม

4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ
 5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น
 6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดและมุมประสบการณ์ต่างๆ
- ลีเปอร์ และคนอื่นๆ (เยาพา เดชะคุปต์. 2542: 18 – 19 ; อ้างอิงจาก Leeper ; & et. al. 1987) ยังได้เสนอหลักเกณฑ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับเด็กปฐมวัยเอาไว้ ดังนี้
1. เนื้อที่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนควรมีบริเวณกว้างขวางพอเพียงที่เด็กจะแสวงหา ค้นคว้าทดลองสิ่งต่างๆ ได้อย่างเต็มที่
 2. การจัดห้องเรียนควรมีเนื้อที่พอเพียงที่เด็กจะเคลื่อนไหวได้อย่างมีอิสระและปลอดภัย
 3. วัสดุอุปกรณ์มีมากพอที่จะให้เด็กได้เล่นคนเดียว เล่นคู่ขนานและเล่นเป็นกลุ่ม
 4. วัสดุอุปกรณ์ควรมีมากพอที่จะให้เด็กทำงานและเล่น ทั้งที่เป็นกิจกรรมที่ทำอย่างสนุกสนานและกิจกรรมที่ทำอย่างเงียบๆ
 5. วัสดุอุปกรณ์ควรสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง
 6. วัสดุอุปกรณ์ควรมีความทนทานและคงทนต่อการเล่นของเด็กจำนวนมากๆ
 7. วัสดุอุปกรณ์ควรจะสามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ และเมื่อเด็กเลิกเล่นหรือไม่ต้องการใช้แล้วก็ควรมีที่เก็บของเหล่านั้น
 8. ถ้าวัสดุอุปกรณ์ที่จัดไว้ไม่พอเพียง ครูควรคิดว่าจะหาอะไรมาทดแทน เพื่อให้การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนน่าสนใจ
 9. วัสดุอุปกรณ์แต่ละอย่างควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละวัย
 10. วัสดุอุปกรณ์ที่มีควรเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็ก
 11. วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ควรจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และระดับวุฒิภาวะของเด็ก
 12. ควรมีตู้ ช่องสำหรับให้เด็กเก็บเสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัว
 13. ควรมีห้องน้ำและอ่างล้างมือสะดวกในการใช้สำหรับเด็ก
 14. ห้องเรียนควรมีอุณหภูมิ แสงสว่าง และการถ่ายเทอากาศพอเหมาะ
- จะเห็นได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กปฐมวัยนั้นจะใช้เวลาอยู่ในชั้นเรียนทำกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่และห้องเรียนที่ดีนั้นจะต้องมีสื่ออุปกรณ์หรือมุมต่างๆ ที่สามารถส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
- กรมวิชาการ (2546) หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นมั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

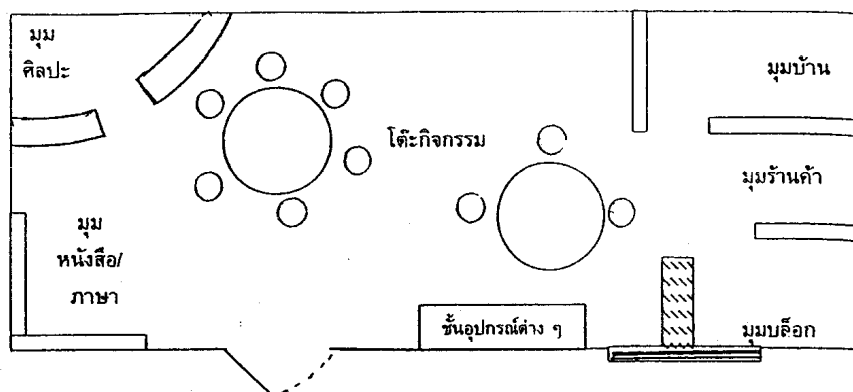
1. มีที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
2. มีที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่องหรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
3. มีที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
4. มีที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวผู้สอน ฯลฯ
5. มีป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กเล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมเล่นต่างๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่ง ต่อไปนี้

1. ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3 – 4 มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง
2. ควรมีการผลัดเปลี่ยนชื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก
3. ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ผู้สอนอาจจัดให้มีการเลี้ยงหนอน หรือมีผีเสื้อตัวไฟใส่กล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ
4. ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่น ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น
5. ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันเมื่อเล่นเสร็จแล้ว จะต้องเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 39) ได้เสนอแนวการจัดการจัดศูนย์หรือมุมการเรียนรู้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการศึกษาปฐมวัย ห้องเรียนเด็กปฐมวัยต้องจัดและออกแบบให้มีศูนย์หรือมุมการเรียนรู้

ภาพประกอบ 2 แผนผังการจัดสภาพภายในชั้นเรียน

ที่มา: กุลยาตันติผลาชีวะ. (2545, กรกฎาคม). วารสารการศึกษาปฐมวัย. (45).

1.5.5 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน

นนทียา รักตประจิต (2548: 48) ได้กล่าวถึง ประสบการณ์นอกชั้นเรียนถือ ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก โปรแกรม ปฐมวัยที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก คือ โปรแกรมที่ให้เด็กได้ว่า ประสบการณ์เรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกชั้นเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมกันประสบการณ์กลางแจ้ง หรือภายนอกชั้นเรียน ไม่ได้เป็นแค่เพียงเวลาสำหรับให้เด็กวิ่งเล่น หรือพักผ่อน ก่อนที่จะกลับเข้าไปสู่การเรียน ใน ชั้นเรียน แต่ประสบการณ์ภายนอกชั้นเรียนจะให้รูปแบบการเรียนรู้ที่ต่างจากในชั้นเรียนแก่เด็ก ในสนามเด็กเล่นเด็กต้องการโอกาสสำหรับการเสี่ยง และการท้าทายทางร่างกาย เด็กต้องการ พื้นที่สำหรับการปีนป่าย การกระโดด การวิ่ง การขว้าง การเตะ การม้วนตัว การลื่น และ การแกว่ง ด้วยเหตุนี้เด็กจึงต้องการอุปกรณ์ พื้นที่ และผู้ใหญ่ที่คอยให้คำแนะนำและกำลังใจ เพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม นอกเหนือจากการท้าทายทาง ด้านร่างกายต่างๆ แล้ว สภาพแวดล้อมภายนอกชั้นเรียน ยังควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอื่นๆ อีก เช่น การค้นพบ โดยผ่านการพูดคุย การปลูกต้นไม้ การสำรวจโดยผ่านการเล่นน้ำ เล่นทราย การหามุมเงียบๆ สำหรับนั่งพักผ่อนหรืออ่านหนังสือ เป็นต้น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของเด็ก อาจเกิดขึ้นโดยผ่านการทำกิจกรรมศิลปะกลางแจ้งและการเล่นน้ำ เล่นทราย ด้วยเหตุนี้ การวางแผนกิจกรรมกลางแจ้ง หรือภายนอกชั้นเรียนจึงถือว่า มีความสำคัญมากสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและ ภายนอกห้องเรียนครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนา

การอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน จึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ บริเวณนอกห้องเรียน และสนามเด็กเล่น มีความสำคัญเช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ควรจัดดังนี้

1. การจัดบริเวณนอกห้องเรียนควรจัดให้มีที่ร่มที่โล่งแจ้ง มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับให้เด็กระดับปฐมวัยเล่น โดยแยกจากสนามเด็กเล่นของเล่นของเด็กระดับประถมศึกษา โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ของการใช้สอย

2. การจัดสนามเด็กเล่น ควรจัดให้มีพื้นผิวหลายประเภท เช่น มีทั้งดินทราย หญ้า หากมีพื้นที่ให้มีทั้งเนินและที่ราบ มีที่สำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อเลื่อน ที่สำหรับเล่นทราย เล่นน้ำ และที่สำหรับขุด มีเครื่องมือเล่นประเภทปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ และมีขอบเขตเป็นสัดส่วน

3. อุปกรณ์ของเล่นและเครื่องเล่นต่างๆ ภายในสนามหญ้า ต้องเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ ต้องมีความแข็งแรง ทนทาน ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี และมีความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

4. ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่สะอาดถูกสุขลักษณะเหมาะสมกับวัย สะดวกแก่การใช้ อาจอยู่ในห้องเรียนหรือในอาคาร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กำหนดว่า การจัดสภาพแวดล้อมต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ
5. ความเพียงพอ เหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น

6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่างๆ

1.5.6 ด้านบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย

บุคลากรที่ทำหน้าที่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือโรงเรียนอนุบาล ประกอบด้วย บุคคลต่อไปนี้

1.5.6.1 นักการศึกษาปฐมวัย หมายถึง ผู้ที่ทำงานกับเด็กอายุ แรกเกิด ถึง 8 ปี และมีเจตจำนงที่พัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมในโครงการฝึกอบรม ในการพัฒนาความรู้ และสมรรถนะทางการศึกษาปฐมวัย

1.5.6.2 ครูปฐมวัย หมายถึง ผู้รับผิดชอบการวางแผนและการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน นิเทศผู้ช่วยครู และผู้ดูแลเด็ก ปกติดต้องสำเร็จการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา หรือพัฒนาการเด็ก

1.5.6.3 ผู้ช่วยครูปฐมวัย หมายถึง ผู้ทำหน้าที่วางแผนและจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ดูแลเด็กและให้ความรู้แก่เด็ก

1.5.6.4 ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กและช่วยครูให้การศึกษาแก่เด็ก

1.5.6.5 ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ให้การดูแลเบื้องต้นแก่เด็ก สนับสนุน ป้องกัน และแนะนำเด็กในฐานะผู้ปกครองและพร้อมร่วมมือกับครูและโรงเรียน ครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญที่สุด ในการที่จะพัฒนาส่งเสริมเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัยได้เหมาะสม ทั้งนี้ เพราะเมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในสถานศึกษาปฐมวัยครูเป็นบุคคลที่ดูแลและอยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังนั้น ครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมในการดูแลเด็กได้เป็นอย่างดี

เบญจา แสงมลิ (2516) กล่าวว่า ถ้าครูเป็นผู้ที่มีลักษณะดีเด็กย่อมจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีไปด้วย บุคลิกลักษณะของครูอนุบาล ควรมีทั้งทางด้านบุคลิกภาพ ความรู้ คุณธรรม

ด้านบุคลิกภาพ

1. รักเด็กผู้ที่จะเป็นครูอนุบาลหรือทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กนั้นต้องมีนิสัยรักเด็กอย่างแท้จริง การรักเด็กเป็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มีเฉพาะบุคคล ต้องมีความสามารถเข้ากับเด็กและทำงานร่วมกับเด็กได้อย่างทั่วถึง โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

2. ยิ้มแย้มแจ่มใสครูอนุบาลควรเป็นบุคคลที่ยิ้มแย้มง่าย มองดูร่าเริงแจ่มใส น่าพูด น่าเคารพคบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้อยู่ใกล้รู้สึกอบอุ่น

3. มีเมตตากรุณาผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตา กรุณาถ้าครูปกครองเด็กด้วยความเมตตากรุณา ก็จะทำให้เด็กกว้างง่าย และเป็นเด็กดี

4. อารมณ์ดี ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหร้าย ไม่ตื่นตกใจและตื่นเต้นจนเกินไป และมีอารมณ์ร่วมกับเด็กด้วย

5. ใจเย็นครูอนุบาลต้องเป็นบุคคลที่ใจเย็น เนื่องจากอยู่กับเด็กเล็กๆ ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเด็กจะมีอยู่เสมอจึงต้องหัดเป็นคนใจเย็น รู้จักรับฟังพิจารณาเรื่องราว และชี้แจงอย่างมีเหตุผล

6. ออดทน การอบรมดูแลเด็กนั้น ครูจะต้องฝึกตนเองให้มีความอดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจและทำอะไรได้เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างมากในการฝึกอบรมเด็ก

7. ขยัน ผู้ที่อยู่กับเด็กนั้นต้องเป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ไม่เบื่อง่ายในการทำงานปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอไม่ดูตาย ขยันทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี

8. ชื่อสัตย์ ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ของตน ซื่อตรงต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตาม

9. ยุติธรรม ผู้ที่สอนเด็กๆ ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างยิ่ง การอยู่กับเด็กนั้นจะพบปัญหา ซึ่งเด็กกระทำอยู่เสมอ จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบตัดสินตามเหตุผลโดยวางตนเป็นกลางจริงๆ

10. ตัดสินใจดี ผู้ที่อบรมเด็กนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุและผล มีความรอบคอบเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

11. คล่องแคล่ว ว่องไว การอยู่กับเด็กเล็กๆ ซึ่งซุกซน และเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นั้นครูอนุบาลจึงควรคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง สามารถติดตามเด็กได้ทัน

12. ทรวดทรงและท่าทางดี ครูอนุบาลจึงควรฝึกในการนั่ง การเดิน การยืนให้ถูกท่า ระมัดระวังทรวดทรงตัวตรงอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างของนักเรียน

13. วาจาสุภาพ ผู้ที่อยู่กับเด็กๆ นั้น ต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการพูด ด้วยเด็กนั้นอยู่ในระยะที่การเรียนรู้ทางภาษากำลังเจริญ การพูดต้องชัดเจน ไม่เบา หรือไม่ดังเกินไป น้ำเสียงไพเราะ ไม่กระโชกโฮกฮาก การพูดควรชัดด้วยชัดคำ มีจังหวะในการพูด ช้าแต่หนักแน่นเด็กจะจดจำสิ่งที่ได้ยินและพูดตาม

14. มีกิริยามารยาทดี ครูเด็กเล็กๆ ควรมีกิริยามารยาทเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ รู้จักมารยาทต่างๆ ที่ใช้ในสังคม เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

15. ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กเล็กๆ นั้น ยังต้องการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ครูสอนเด็กเล็กควรให้ความอบอุ่นแก่เด็กเสมือนคนในครอบครัวของเด็กเอง สิ่งนี้เป็นเครื่องช่วยให้เด็กอยากมาโรงเรียน

16. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ครูสอนเด็กเล็กๆ นั้น ควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัย 2 – 7 ปี และสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้

17. ชอบศิลปะ ครูที่สอนเด็กอนุบาลนั้น ควรสามารถวาดเขียนได้ ร้องเพลงได้หรือทำการฝีมือได้ เล่นดนตรีได้ เหล่านี้จะช่วยให้การสอนเด็กเล็กได้

18. สุขภาพดี ครูควรรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ยิ่งอยู่กับเด็กเล็กมากเท่าใด ครูจะต้องระวังในเรื่องสุขภาพให้มาก และครูอนุบาลควรมีสุขภาพดี เนื่องจากต้องพูด ต้องเคลื่อนไหวอยู่เสมอ บางทีก็เล่นกับเด็กด้วย

19. แต่งกายดี ครูที่อยู่กับเด็กควรแต่งกายให้น่าดู สะอาด เรียบร้อย เด็กๆ นั้นรักครู จึงชอบมองครูและจดจำสิ่งต่างๆ ของครูด้วยการที่เด็กได้เห็นสิ่งรอบตัวของเด็ก ดึงามมีระเบียบ เด็กก็จะเป็นผู้ที่มีระเบียบไปด้วย

20. เข้ากับบุคคลอื่นได้ ครูอนุบาลนั้นไม่เพียงแต่เข้ากับเด็กได้ ควรจะฝึกให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ด้วย เพราะครูอยู่กับเด็กนั้นจำเป็นต้องพบปะบุคคลอื่นอยู่เสมอ เช่น ผู้ปกครองเด็ก เจ้าหน้าที่โรงเรียน แพทย์ พยาบาล ตำรวจจราจร

ด้านความรู้

ครูควรมี ความรู้ด้วยวุฒิทางการศึกษาด้านปฐมวัยหรือได้รับการอบรมด้านปฐมวัยมีความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก รู้จักแสวงหาความรู้ และนำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ทันการเปลี่ยนแปลง ครูอนุบาลควรรู้จักการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ตลอดจนรู้จักการจัดประสบการณ์ แก่เด็ก

1. ครูอนุบาลเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ควบคุมดูแลเด็ก เด็กวัยนี้จะทดลองความสามารถของตนอยู่แล้วถ้าครูช่วยย้ช่วยให้เด็กทำให้กำลังใจแก่เด็ก เด็กก็จะลงมือทำด้วยความเต็มใจ ครูเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้เด็กได้ทำกิจกรรมงานได้สำเร็จสมปรารถนา

2. ให้การอบรมเด็ก เด็กในวัยอนุบาลนี้ควรได้รับ “การอบรม” มากกว่า “การสอน” โดยครูเป็นผู้คอยชี้แจง ชักจูง และควบคุมอยู่ ให้เด็กรู้จักคิด รู้จักสังเกต รู้จักเปรียบเทียบ สามารถตัดสินใจพึ่งพาตนเองได้

3. ให้อิสรภาพแก่เด็ก การที่ครูใช้วิธีบังคับให้เด็กนั่งนิ่งๆ อย่างผู้ใหญ่เป็นการอบรมที่ขัดกับจิตใจของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างที่สุด แต่การให้อิสรภาพย่อมมีขอบเขต

4. ระวังดูแลให้ความปลอดภัย เด็กเล็กๆ ที่ร่างกายแข็งแรง สุขสบาย จะไม่อยู่นิ่งชอบเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และยังไม่รู้จักระวังรักษาตัวได้เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ครูอนุบาลต้องดูแลให้อยู่ในสายตาอยู่เสมอ

5. ครูควรรู้จักดูแลจัดการเลี้ยงเด็กเพื่อให้เติบโตและสุขภาพดี โดย

5.1 จัดการเรื่องการรับประทานอาหาร โดยจัดอาหารที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับเด็กให้รับประทาน 3 เวลา คือ สาย กลางวัน และบ่าย

5.2 จัดเรื่องนอนและการพักผ่อน จัดให้เด็กได้นอนหลังจากเล่นทุกครั้งและนอนกลางวันประมาณ 2 ชั่วโมง

5.3 จัดเรื่องการเล่น จัดให้เด็กได้เล่นในร่มและกลางแจ้งทุกวัน

5.4 จัดเรื่องการถ่ายให้เด็กถ่ายเมื่อร่างกายต้องการ

5.5 จัดเรื่องการรักษาความสะอาด ให้เด็กรู้จักล้างมือ ล้างหน้า และอาบน้ำในการเลี้ยงดูครูต้องมีความรู้สึกต่อเด็กเสมือนเป็นพ่อแม่ของเด็กเอง

6. ส่งเสริมความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมที่ถูกทางเด็กจะมีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ จิตใจดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

7. ปลุกฝังนิสัยที่ดีงามเด็กเล็กอายุหนึ่งขวบจนถึงห้าขวบนี้เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งใดที่ได้เห็นและได้ทำจะปลูกฝังเป็นนิสัยของเด็ก ถ้าบังเอิญสิ่งที่เด็กได้พบเห็นและกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม ได้ฝึกหัดและกระทำ เด็กก็จะมีนิสัยที่ดีตัวเด็กตลอดไป

8. ขัดเกลานิสสัยที่ไม่ดี เด็กเล็กๆ ทุกคนที่อยู่ในชั้นอนุบาลจะมีนิสัยแตกต่างกันบางคนขี้โมโห บางคนก็ดี การที่เด็กมีนิสัยเช่นนี้ ก็เพราะว่า ผู้ใหญ่ที่อยู่กับเด็กอาจตามใจเด็กด้วยความรัก หน้าที่ของครูอนุบาล คือ อาจต้องขัดเกลาให้สิ่งไม่ดีหมดไป ซึ่งต้องใช้เวลา นาน ครูต้องฝึกและอบรมอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องมีความอดทน เมตตาปราณีต่อเด็ก

9. การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ครูอนุบาลมีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เตรียมสภาพร่างกาย และจิตใจเด็กให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป

10. ให้เด็กมีความรู้เหมาะสมกับวัยเด็กทุกคนมีความอยากรู้อยากเห็น อยู่เสมอผู้ใหญ่มักจะมองไปในแง่ที่ว่า เด็กชอบทำลายของ แท้จริงแล้วเด็กต้องการเรียนรู้สิ่งนั้น สิ่ง que เด็กต้องการเรียนรู้ นั่น คือ สิ่ง que เด็กพบเห็นตามธรรมชาติ สิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก เด็กต้องการคำตอบที่ง่าย ๆ ไม่ลึกซึ้งทุกอย่างที่เด็กเรียนรู้ต้องเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อเด็ก

ด้านคุณธรรม

ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญมากสำหรับครูอนุบาล เพราะเป็นแบบของ เด็ก คุณธรรมต่างๆ ที่จำเป็นควรมี ดังนี้

1. รักเด็กเมตตาเด็ก
2. ให้ความยุติธรรมต่อเด็กทุกคนปฏิบัติต่อเด็กอย่างเท่าเทียมกัน
3. ละเอียดยรอบคอบ
4. ขยันขันแข็ง
5. อดทนสู้งาน
6. รักความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย
7. มีเหตุผล
8. มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
9. ใจคอหนักแน่น
10. ยอมรับความจริง รักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
11. ซื่อสัตย์
12. วางตัวเข้ากับเด็กอย่างเหมาะสมซึ่งต้องเป็นไปได้อย่างหลายอย่าง เช่น

พี่เลี้ยง นางพยาบาล แม่ หรือพ่อคนที่ 2 หรือผู้พิพากษา เป็นต้น

นอกจากคุณสมบัติของครูดังกล่าว สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดถึงมาตรฐานเกี่ยวกับครูตามมาตรฐานที่ 8 และ 9 ดังนี้

1. มาตรฐานที่ 8 ครู มีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครู เพียงพอ มี 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ 8.1 ครูมีลักษณะที่เหมาะสม กำหนดเกณฑ์

พิจารณา ดังนี้

- ของวิชาชีพ
- 1) ครูมีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ
 - 2) ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน
 - 3) ครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนา
- ผู้เรียน
- 4) ครูมีการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็น
- ประจำ

ตัวบ่งชี้ 8.2 ครูที่จบระดับปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปหรือ

เทียบเท่า

ตัวบ่งชี้ 8.3 ครูที่สอนตรง ตามวิชาเอก/โท หรือความถนัด

ตัวบ่งชี้ 8.4 ครูที่ได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนตามที่ครูสภา

กำหนด

ตัวบ่งชี้ 8.5 สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ ก.ค.ศ. ดังนี้

- 1) สถานศึกษามีครูครบชั้น
- 2) สถานศึกษามีสัดส่วนครูต่อนักเรียนตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ.

กำหนด (ระดับปฐมวัยมีสัดส่วนระหว่าง 1 : 22 ถึง 1 : 28)

- 3) สถานศึกษามีสัดส่วนนักเรียนต่อห้อง (27: 1 ถึง 33:1)
- 4) สถานศึกษามีคาบการสอนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ.

กำหนด (ระดับปฐมวัยมีสัดส่วนระหว่าง 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถึง 22 ชั่วโมงต่อสัปดาห์)

2. มาตรฐานที่ 9 มี 4 ตัวบ่งชี้ ครูมีความสามารถในการจัด

การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ตัวบ่งชี้ 9.1 ครูมีความรู้ ความเข้าใจเป้าหมายการจัด

การศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1) ครูสามารถอธิบายเอกลักษณ์และองค์ประกอบของ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2) ครูสามารถจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน

3) ครูสามารถวิเคราะห์แผนเพื่อจัดกิจกรรมและ

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับกิจกรรมหลัก

4) ครูสามารถจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่สอดคล้อง

กับพัฒนาการของผู้เรียนตามวัยและสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน

ตัวบ่งชี้ 9.2 ครูมีความสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้

โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 1) ครูสามารถจัดสิ่งแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่ปลูกเร้า
 จูงใจเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ
- 2) ครูสามารถอบรมให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์
 สุจริต และรู้จักการออม
- 3) ครูสามารถจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นและแสดงออกอย่าง
 สร้างสรรค์
- 4) ครูสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านให้ผู้เรียน
- 5) ครูสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียน ฝึกคิด ฝึกทำ ฝึก
 แก้ปัญหา และปรับปรุงตนเอง

ตัวบ่งชี้ 9.3 ครูสามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนครบทุก
 ด้านอย่างเหมาะสมตามวัยและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้

- 1) ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง
 และอิงพัฒนาการของผู้เรียน
- 2) ครูสามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 3) ครูสามารถพัฒนาวิธีการที่หลากหลายในการประเมิน
 ผู้เรียน
- 4) ครูสามารถนำผลการประเมินมาแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริม
 ผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ 9.4 ครูสามารถนำผลการประเมินพัฒนาการของ
 ผู้เรียนมาปรับการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

- 1) ครูสามารถนำผลการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนมา
 ปรับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียน
- 2) ครูสามารถนำผลการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนมา
 ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) ครูมีการพัฒนาและปรับการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน
 มีพัฒนาการตามวัย
- 4) ครูสามารถนำผลการประเมินไปวางแผนร่วมกับ
 ผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน

สรุปครูปฐมวัยนอกจากมีความรู้ความสามารถในด้านการดูแลและจัดประสบการณ์
 เรียนรู้แล้วต้องมีบุคลิกและจริยธรรมที่ดีด้วย

1.5.4 ด้านโภชนาการ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 24 – 26) ได้กล่าวถึง ด้านโภชนาการว่า อาหารที่เด็กได้ต้องสมดุลทั้งคาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน วิตามิน และแร่ธาตุ มีปริมาณเพียงพอกับกลไกการทำงานของร่างกาย การเจริญเติบโต กิจกรรมทางกายและพัฒนาตามวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2536: 145) ได้ระบุถึงการจัดอาหารสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน ดังนี้

1. จัดอาหารให้มีคุณค่า ได้สารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ ในแต่ละมื้อ
2. จัดอาหารให้น่ารับประทาน สลับเปลี่ยนหมุนเวียนไม่จำเจ
3. ลักษณะของอาหารต้องเหมาะสมกับวัยอายุต่างๆ เด็กเล็กจัด

อาหารต้มเปื่อย รสอ่อน

4. ฝึกให้รับประทานอาหารหลักวันละ 3 มื้อ ส่วนอาหารเสริม

จัดเป็นอาหารว่าง

5. ฝึกให้ดื่มนมเป็นประจำ อย่างน้อยวันละ 1 – 2 แก้ว
6. ฝึกให้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้หลายๆ ชนิด เช่น ผัก
7. ใช้วิธีชวนรับประทานด้วยการชมเชย แทนการบังคับหรือวาง

กฎเกณฑ์เข้มงวดในการรับประทาน

8. ฝึกมารยาทในการรับประทาน โดยพ่อแม่ ครู เป็นแบบอย่างที่ดี

เด็กจะคอยสังเกตจากผู้ใหญ่

9. ให้อิสระในการรับประทาน เพราะเด็กวัยนี้ต้องการอิสระอยากทำ

กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

สุภาพร เทพยสุวรรณ (2540: 53 – 55) กล่าวถึง การจัดบริการด้าน โภชนาการ สำหรับเด็กปฐมวัยได้ ดังนี้

1. จัดบริการอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการอย่างสม่ำเสมอ
2. ตรวจสอบความสะอาดของอาหารก่อนนำมาปรุงทุกครั้งและจัดเก็บ

อย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

3. จัดบริการน้ำดื่มน้ำใช้แยกกันชัดเจน
4. มีโภชนาการประจำโรงเรียนที่ควบคุมการประกอบอาหารสำหรับเด็ก
5. ครูสอนและสร้างนิสัยให้นักเรียนล้างมือทุกครั้งหลังจากใช้ห้องน้ำ

หลังจากสังน้ำมูก และก่อนรับประทานอาหาร

6. มีภาชนะอุปกรณ์ เครื่องใช้ในการใส่อาหารและปรุงอาหารที่สะอาด

และตรวจสอบดูแลอยู่เสมอ

7. อุปกรณ์ปรุงอาหารมีสภาพที่ดี ไม่ชำรุด มีการแยกประเภทการใช้

ชัดเจน

8. ตู้เก็บภาชนะสามารถป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรคได้ดี

9. สภาพโรงอาหารและโรงครัว ตั้งอยู่ห่างไกลแห่งปฏิภูม น้ำโสโครก แหล่งเพาะพันธุ์แมลงสัตว์น้ำ โรคมีระบบการควบคุมป้องกันสัตว์น้ำโรค

10. ระบบระบายน้ำเสียไม่มีน้ำขังหรือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลง มีการระบายน้ำที่คล่องดี

11. อ่างล้างมือมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำด้วยวัสดุที่ทำให้ทำความสะอาดง่าย

12. โต๊ะรับประทานอาหาร เก้าอี้ มีความมั่นคง แข็งแรง ทำด้วยวัสดุพื้นเรียบ ที่ทำความสะอาดง่าย

13. มีการกำจัดการเศษอาหารและขยะอื่นๆ แยกประเภทขยะ และใช้ถังขยะที่มีสภาพที่ดี ไม่แตกร้าว มีฝาปิดมิดชิด และมีจำนวนเพียงพอกับขยะ

14. ผู้ปรุงอาหารแต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีผ้ากันเปื้อนหรือหมวก และเน็ตคลุมผม

15. ก่อนปรุงอาหาร ผู้ปรุงต้องล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง

สรุปได้ว่า การจัดการบริการด้านโภชนาการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการและเจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ

1.5.7 ด้านความปลอดภัย

อารมณ สุวรรณपाल (2537: 137 – 138) กล่าวถึงขอบข่ายของการบริการด้านความปลอดภัย ตลอดจนแนวดำเนินงานบริการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การบริการความปลอดภัยระหว่างเดินทาง ซึ่งครอบคลุมถึงความปลอดภัยในเรื่องการข้ามถนน การขึ้นลงรถโดยสาร การขึ้นลงรถโรงเรียน ความปลอดภัยขณะทัศนศึกษา

2. การบริการความปลอดภัยภายในสถานศึกษา ความปลอดภัยในสถานศึกษาครอบคลุมถึงความปลอดภัยนอกห้องเรียนและภายในห้องเรียน ความปลอดภัยภายนอกห้องเรียน ครอบคลุมถึงความปลอดภัยที่สถานศึกษาบริการแก่เด็ก เมื่อเด็กอยู่ในสนามเด็กเล่น ห้องอาหาร ห้องน้ำ ห้องส้วม บริเวณสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงความปลอดภัยในการขึ้นลงบันได ส่วนความปลอดภัยภายในห้องเรียน ครอบคลุมถึงความปลอดภัยในการใช้วัสดุอุปกรณ์ โต๊ะ ม้านั่ง และอุปกรณ์ต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียน

3. การบริการความปลอดภัยจากบุคคล ความปลอดภัยจากบุคคล เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ทางสถาบันต้องคำนึงถึง ความปลอดภัยนั้นเป็นความปลอดภัยจากพวกมิจฉาชีพ หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง หรือผู้มีสิทธิรับเด็ก หรือในกรณีพ่อแม่แยกทางกัน หรือหย่าขาดกันตามกฎหมาย ซึ่งผู้ปกครองนั้นไม่ยินยอมให้เด็กออกจากสถานศึกษาไปอีกฝ่ายหนึ่ง กรณีนี้ สถานศึกษาต้องดูแลความปลอดภัยแก่เด็ก เพราะในบางครั้งการขัดแย้งระหว่าง

พ่อแม่ของเด็กต่อหน้าเด็ก ทำให้เด็กหวาดกลัวและสร้างปัญหาทางจิตใจให้แก่เด็ก สถานศึกษาจึงมีควรละเลยในเรื่องนี้

4. การบริการให้ความรู้ด้านสวัสดิศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงวิธีการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย การป้องกันอุบัติเหตุ และการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยได้ตามวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2540: 36 – 38) กล่าวว่า เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ขวบ เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโต การเรียนรู้ และพัฒนาการ แต่มีความจำเป็นในแง่ของความคิด เด็กปฐมวัยจะเข้าใจและรู้เฉพาะในสิ่งที่อยู่ตรงหน้า ไม่สามารถประเมิน ไม่สามารถจำแนก หรือไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งใดๆ ได้ จึงเป็นสาเหตุของการเกิดอันตรายต่างๆ ได้ ความปลอดภัยทางด้านกายภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งรวมทั้งความปลอดภัยจากยานพาหนะ อันตรายจากสิ่งแวดล้อม เช่น รั้วบริเวณสนามที่เด็กเล่นต้องแข็งแรง เครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอ่างล้างมือ หรือส้วม หรือบริเวณที่เด็กจะไปเล่น หรือทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ควรมีความปลอดภัย สะอาด โปร่ง สบาย และอากาศถ่ายเทได้ดี

อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย กุลยา ตันติผลาชีวะ (2540: 36 – 38) จำแนกไว้ ดังนี้

1. อุบัติเหตุในบ้าน ผู้ปกครองต้องเข้าใจถึงความจำเป็นในการจัดบ้าน คือ บ้านที่เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างเป็นอิสระ แต่ไม่ใช่เป็นการสร้างห้องสี่เหลี่ยมสำหรับจำกัดการเล่นของเด็กที่สะดวกต่อการดูแล ซึ่งการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นการสร้างเสริมสภาพที่ดีให้แก่เด็ก เพราะความจำกัดของสถานที่เล่นเป็นการจำกัดพัฒนาการตามวัย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมของเด็ก สิ่งที่พึงกระทำเพื่อป้องกันอันตรายในบ้านสำหรับเด็ก คือ

1.1 จัดวางสิ่งของในบ้านให้เป็นระเบียบ เครื่องเรือนต้องมีความมั่นคง เมื่อเด็กปีนป่ายซุกซนไม่ล้มง่าย หรือเป็นอันตรายแก่เด็ก ส่วนสารเคมีและยาอันตรายต้องจัดวางให้พ้นมือที่เด็กจะเอื้อมถึง

1.2 พื้นบ้านต้องไม่ลื่น จะเป็นเหตุให้เด็กหกล้ม

1.3 ห้องนอน ห้องน้ำ ต้องมีที่กั้น ที่จับให้เด็กปลอดภัย เตียงนอนมีที่กั้นเด็กตกเตียง โถส้วมเหมาะสำหรับเด็กที่จะใช้ขับถ่ายด้วยตนเอง หรือมีผู้ดูแล

1.4 สนามหรือสวนบริเวณบ้านที่เด็กสามารถวิ่งเข้าไปเล่นได้ ไม่ควรปลูกต้นไม้ที่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก เช่น ต้นไม้มีหนาม ต้นไม้ใบแหลม เพราะเด็กอาจเข้าไปเล่น ไปเดิน หรือไปสัมผัส แล้วเป็นอันตรายแก่เด็ก

2. อุบัติเหตุในโรงเรียน เด็กอายุตั้งแต่ 2 ขวบไปถึง 6 ขวบ เป็นวัยที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ครูและผู้ปกครองควรได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้ครูดูแลความปลอดภัยของเด็กได้ง่ายขึ้น เช่น เด็กบางคนชอบ

เล่นซ่อนหา เด็กบางคนไม่โห่ร้าย ชอบดีชอบทำร้ายเมื่อถูกเพื่อนขัดใจ ครูต้องสามารถจำแนก ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของเด็กในความดูแลของครูได้ เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการ และการเรียนรู้ไม่เท่ากัน และการเลี้ยงดูจากทางบ้าน ความใกล้ชิดของครูจะช่วยเหลือเด็กได้ เมื่อเด็ก ต้องการ

การดูแลความปลอดภัยให้กับเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญที่สถานศึกษา จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด และ สถานศึกษาควรจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีให้ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก

ประสพศรี อึ้งถาวร (2535: 32) ได้กล่าวถึงสิ่งที่โรงเรียนต้องตรวจสอบ เพื่อสวัสดิภาพเด็ก คือ สภาพโรงเรียน ได้แก่ ห้องเรียนที่สะอาดไม่ลื่น หรือมีดอับ ห้องน้ำที่ แห้งสะอาด ไม่มีตุ่มน้ำ ถังน้ำที่กักเก็บน้ำที่เด็กอาจไปเล่นแล้ว เป็นอันตราย หรือมีประตูล็อก ที่เด็กอาจถูกขังอยู่ในห้องน้ำนั้นได้

1. สนามเด็กเล่นต้องให้ความปลอดภัยแก่เด็ก ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีตะปูหรือสิ่งที่จะทิ่มตำเด็ก
2. สภาพของเล่นที่เป็นโครงไม้ ต้องแข็งแรง ไม่ทืดโทรม โครง เหล็กต้องไม่เป็นสนิม หากมีปัญหาต้องซ่อมแซมให้เรียบร้อยก่อนให้เด็กเล่น
3. ไม้ลื่นสำหรับเด็กอนุบาลไม่ควรสูงเกิน 6 ฟุต และอยู่ในที่ร่ม
4. บ่อทรายต้องตรวจสอบสม่ำเสมอ ระวางสัตว์ร้ายไปแอบอาศัยอยู่
5. รถโรงเรียน ต้องอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย
6. โรงเรียนควรกำหนดเวลารับส่งที่แน่นอน ทั้งคนขับและครูที่คุมรถ ต้องรับผิดชอบต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก เช่น การนอนหลับในรถ การลงจากรถแล้ว ถูกรถนักเรียนที่ตามมาเฉี่ยวชน เป็นต้น

จากผลการวิจัยของ สุภาพร เทพยสุวรรณ (2540: 131 – 132) ได้ กำหนดมาตรฐานในการดูแลความปลอดภัยในอาคารเรียน ในห้องเรียน ในบริเวณสนาม ดังนี้

1. มีมาตรการดูแลความปลอดภัยในอาคารเรียนโดยมีสัญญาณเตือนภัย มีเครื่องหมายแสดงช่องทางเดิน หรือการปฏิบัติเมื่อมีอุบัติเหตุ มีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ ในอาคารเรียนอย่างชัดเจน
2. มีผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยของอาคาร และมีการสำรวจ ตรวจสอบตราความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเป็นประจำทุกวัน
3. มีอุปกรณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในห้องเรียน มีการดูแลรักษา อุปกรณ์ความปลอดภัยให้คงสภาพดีอยู่เสมอ มีการรักษาความสะอาดของห้องเรียนเป็นประจำ ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีการตรวจสอบการทำงานของผู้รับผิดชอบอยู่เสมอ

งานบริการด้านสุขอนามัยเป็นงานหนึ่งซึ่งสถานศึกษาปฐมวัยต้องจัดบริการ ให้เด็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโต และพัฒนาอย่างเหมาะสม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ยังได้เสนอแนวปฏิบัติในการดูแลสุขอนามัยและความปลอดภัยแก่เด็กไว้ ดังนี้

1. ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงของเด็กและเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้ทราบอัตราการเจริญเติบโตของเด็ก และสามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กเกิดปัญหาสุขภาพได้ทันที่

2. ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

2.1 อาบน้ำวันละ 2 ครั้ง ในเวลาเช้าและเย็น ฟอกสบู่ทุกส่วนของร่างกาย และล้างด้วยน้ำสะอาด และเช็ดตัวให้แห้ง

2.2 สระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง ด้วยยาสระผม แล้วล้างให้สะอาด เช็ดให้แห้งด้วยผ้าสะอาด

2.3 ตัดเล็บมือและเล็บเท้าให้สะอาดอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค

2.4 ล้างมือ และล้างเท้าให้สะอาดอยู่เสมอ โดยเฉพาะบริเวณง่ามมือ ง่ามเท้า และเช็ดให้แห้ง

2.5 ตรวจและรักษาความสะอาดของฟัน ควรนำเด็กไปตรวจฟันทุกๆ 6 เดือน เพื่อป้องกันฟันผุ

3. ป้องกันเด็กจากโรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุต่างๆ

4. รักษาพยาบาลเมื่อเด็กเจ็บป่วย หรือได้รับบาดเจ็บอย่างถูกวิธี

5. จัดให้เด็กพักผ่อนอย่างเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย

รวมทั้งให้เด็กพักผ่อนด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น การฟังเพลง การอ่านหนังสือ การฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ในรายการที่เหมาะสมกับเด็กในเวลาที่พอเหมาะพอควร

6. ให้โอกาสเด็กได้เล่น ออกกำลังกาย เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์ พร้อมทั้งจัดอุปกรณ์การเล่นที่เหมาะสม เช่น ลูกบอล ตุ๊กตา ห่วงยาง เป็นต้น

7. จัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่จำเป็นให้แก่เด็กอย่างเพียงพอ และเหมาะสมกับฤดูกาล ตลอดจนดูแลรักษาให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

อารมณ สุวรรณपाल (2537: 129 – 130) กล่าวถึงขอบข่ายการบริการด้านสุขภาพอนามัยไว้ ดังนี้

1. การตรวจสุขภาพ การตรวจสุขภาพเป็นการบริการในขณะเริ่มแรก ที่เด็กปฐมวัยเข้ามาในสถานศึกษาปฐมวัยจนถึงจบการศึกษา การตรวจสุขภาพในระยะเริ่มแรกเป็นการตรวจหาข้อบกพร่องหรือความผิดปกติของสุขภาพเด็กปฐมวัย ซึ่งถ้าพบจะง่ายต่อการรักษา และป้องกันการตรวจสุขภาพในที่นี้ หมายถึง การตรวจความสะอาดของร่างกาย การวัดสายตา การชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง และการตรวจสุขภาพฟัน

2. บริการน้ำสะอาด สถานศึกษาปฐมวัยควรจัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้สะอาด การบริการด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ผู้บริหารควรจัดเก็บน้ำที่สะอาดไว้สำหรับดื่ม ในปัจจุบัน เครื่องกรองน้ำเป็นสิ่งจำเป็น ผู้บริหารควรจัดซื้อไว้บริการนอกจากน้ำดื่มสถานศึกษาจำเป็นต้องมีน้ำใช้สำหรับปรุงอาหารทำความสะอาดร่างกายและน้ำในห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด ภาชนะสำหรับดื่มควรเป็นภาชนะส่วนตัว ไม่ควรใช้รวมกัน

3. การจัดห้องพยาบาลและการปฐมพยาบาล สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่เป็นเวลายาวนาน เด็กมีโอกาสได้รับอุบัติเหตุหือเจ็บป่วยได้ สถานศึกษาปฐมวัยควรจัดห้องหือสถานที่ที่เป็นห้องพยาบาลเพื่อเป็นการให้บริการการปฐมพยาบาลแก่เด็ก หรือเป็นที่พักเมื่อเวลาเจ็บป่วย ภายในห้องควรจัดอุปกรณ์ให้ครบทั้งตุ้มยา ยา เติงยที่สะอาด อุปกรณ์ปฐมพยาบาล

4. การควบคุมโรคติดต่อ การป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ ในสถานศึกษาปฐมวัยเป็นการป้องกันโรคที่ติดต่อที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา มอให้แพร่กระจายไปยังเด็กอื่นๆ หรือแพร่กระจายไปยังบ้าน

5. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยต้องรับผิดชอบดูแลควบคุม ปรับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเป็นการลดอุบัติเหตุ สภาพแวดล้อมที่มีสุขลักษณะที่ดีจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีและสุขภาพร่างกายที่ดีตามไปด้วย สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึง ห้องน้ำ ห้องส้วม บริเวณภายในภายนอกอาคาร แสงสว่าง อากาศ ที่สำหรับดื่ม น้ำ และกักเก็บน้ำที่สะอาด

การจัดบริการด้านสุขภาพอนามัย เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาปฐมวัย เพราะการที่เด็กมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี ย่อมนำไปสู่การมีชีวิตที่มีคุณภาพ ดังนั้นสถานศึกษาปฐมวัยทุกแห่งควรจะมีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพเด็กให้ถูกต้องถูกสุขลักษณะ

2. การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กล่าวถึง การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะ (Public Service) ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชนในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ บริการสาธารณะด้านการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยมีกำหนดภารกิจจัดการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายต่างๆ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมาย และหลักการ

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา

ให้ยึดหลัก ดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกระทรวง

หมวด 4 การบริหารและการจัดการศึกษาส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา 58 มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้วยงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา

(1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริหารทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น

ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาของรัฐ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของประเทศ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง หลักการที่สำคัญ ได้แก่

1. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐประกาศว่าเป็นการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 43 ต้องทั่วถึงประชาชน มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ จะต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือความบกพร่องทางการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ให้มีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

3. การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิและหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็น

สากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่ารัฐนั้นมีส่วนสำคัญในการให้จัดการศึกษาภายในท้องถิ่นและเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนให้ได้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพภายในท้องถิ่นของตนโดยไม่ต้องเดินทางไปไกล และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2 วิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปีพุทธศักราช 2549 – 255 ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนด แนวทางการดำเนินการตามพันธกิจการจัดการศึกษา และวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาท้องถิ่น

การจัดการศึกษาทุกระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และมีความสุขที่ยั่งยืน สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ และนานาชาติ

พันธกิจ เนื่องจากการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีขอบเขตภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การสนับสนุน การจัดการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ รวมทั้งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและภารกิจด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างความเข้มแข็งทางสังคมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ในช่วงระยะเวลา 3 ปี ข้างหน้าต่อไปนี้จะได้บูรณาการและกำหนดงบประมาณและประเภทลักษณะของภารกิจที่ต้องดำเนินการในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยให้สอดคล้องกับนโยบายและภารกิจการจัดการศึกษา พ.ศ. 2545 – 2549 รวม 7 ด้าน

พันธกิจที่ 1 ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมแก่เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความพร้อมพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยเต็มตามศักยภาพและมาตรฐานการศึกษา และพร้อมเข้ารับการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานต่อไป

พันธกิจที่ 2 ด้านปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุข ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

พันธกิจที่ 3 ด้านการศึกษาภาคบังคับ จัดการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

พันธกิจที่ 4 ด้านการศึกษาช่วงที่ 4 และอาชีวศึกษา จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาคน อาชีพ สังคม ตามมาตรฐานการศึกษา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศและนานาชาติ

พันธกิจที่ 5 ด้านการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย จัดการศึกษา
นอกระบบและตามอัธยาศัย ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตก้าวหน้าทันเทคโนโลยีมี
เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

พันธกิจที่ 6 ด้านการส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ จารีตประเพณีและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและ
ประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

พันธกิจที่ 7 ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น

ส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น เกิด
ความสมานฉันท์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

2.3 รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 บริการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2 ส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์

สังคม สติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มศักยภาพ

1.3 กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาศูนย์เด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐาน

1.4 ดำเนินหรือส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน
เอกชน องค์กรวิชาชีพและสถาบันอื่นทางสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู
ให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

2. ด้านการศึกษาในระดับปฐมวัย

2.1 บริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

2.2 จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ส่งเสริมพัฒนาเด็กวัยให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์

สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุขพร้อม
ที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2.5 ดำเนินการหรือส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน
เอกชน องค์กรวิชาชีพและสถาบันอื่นทางสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู
ให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

ส่วนที่ 2 การจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ลักษณะ คือ บริการจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการศึกษาในระดับปฐมวัย ที่สามารถให้การศึกษาแก่เด็กในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

2.4 การบริหารการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 3 ด้าน ด้านพัฒนา การบริการศึกษา การพัฒนาการบริหารบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาระบบสนับสนุน การศึกษากำหนดให้ แนวทางปฏิบัติการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

วิสัยทัศน์

เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่น

พันธกิจ

1. พัฒนาระบบการศึกษาท้องถิ่นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. สร้างความอิสระในการบริหารการจัดการการศึกษา
3. พัฒนาความก้าวหน้าในสายงานอาชีพ สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ และสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับบุคลากรทางการศึกษา
4. ระดมทรัพยากรต่างๆ ในท้องถิ่นเพื่อบูรณาการไปสู่ความพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ
5. สร้างระบบเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

กลยุทธ์

1. พัฒนาการบริหารสถานศึกษา
2. พัฒนาการบริหารบุคลากรทางการศึกษา
3. พัฒนาระบบสนับสนุนการศึกษา

มาตรการ

1. ด้านการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 มอบอำนาจการบริหารงบประมาณให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น
 - 1.2 ส่งเสริมให้ครอบครัวและสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาท้องถิ่น
 - 1.3 ส่งเสริมให้มีการจัด Cluster ของสถานศึกษาในท้องถิ่นเดียวกันและระหว่างท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ การหมุนเวียนครูผู้สอนที่มีความรู้พิเศษในหลักสูตรต่างๆ
 - 1.4 จัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่น โดยการจัดตั้งหน่วยงานกลาง เป็นหน่วยสนับสนุนทางด้านวิชาการในการกำหนดหลักสูตร และการประเมินผลมาตรฐานการศึกษาและวิทยฐานะ ในรูปคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่น

1.5 สร้างกลไกให้บุคลากรในสถานศึกษา มีส่วนสำคัญในการประเมินผู้บริหารสถานศึกษา

2. ด้านการพัฒนาการบริหารบุคลากรทางการศึกษา

2.1 มอบอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 สนับสนุนให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานธุรการอย่างเพียงพอ เช่น ด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านบันทึกข้อมูลให้เพียงพอต่อความต้องการ เพื่อลดภาระของข้าราชการครูที่ต้องปฏิบัติงานหลักในด้านการสอน และการบริหารงาน

2.3 ให้มีการพัฒนาบุคลากรประจำปีการศึกษา

2.4 ประเมินผลของข้าราชการครูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก

2.5 ประเมินผลกระบวนการสอนของข้าราชการครูอย่างมีระบบ

2.6 ส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีการศึกษาต่อทั้งใน และต่างประเทศ

2.7 ส่งเสริมงานวิจัย งานวิชาการของข้าราชการครูด้วยการสนับสนุนทุนการให้รางวัลการเพิ่มวิทยฐานะ

2.8 จัดตั้งกองทุนสวัสดิการและกองทุนบำเหน็จบำนาญสำหรับบุคลากรทางการศึกษา

3. ด้านการพัฒนาระบบสนับสนุนการศึกษา

3.1 ยกเลิก ผ่อนคลายระเบียบต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการสนับสนุนการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารจัดการศึกษา

3.2 จัดตั้งคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ใน 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา เพื่อกำหนดนโยบาย และกำกับดูแลการจัดการศึกษา โดยมีองค์ประกอบในลักษณะพหุภาคี ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานของรัฐ ผู้แทนอปท. ที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนวิชาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนภาคประชาชน/ประชาสังคม

3.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหาร และการเรียนการสอน

3.4 พัฒนาห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดขนาดใหญ่สำหรับประชาชนทั่วไป และห้องสมุดเคลื่อนที่

3.5 จัดอบรมเพื่อพัฒนาการเขียนหลักสูตรที่เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาตรฐานในการนำไปใช้ โดยให้มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยการระดมผู้มีความรู้ความชำนาญ (ครู ผู้ชำนาญการ)

3.6 จัดตั้งชมรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงาน

6. ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเพื่อให้เด็กในชุมชนของนั้นได้รับการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ

2.5 การจัดการศึกษาของจังหวัดสิงห์บุรี

สิงห์บุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด โรงเรียนอนุบาลระดับอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยระดับชั้นอนุบาล และระดับประถมศึกษา และยังมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำจังหวัด และประจำอำเภอ โรงเรียนเอกชนอีก 1 โรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนในสังกัดเทศบาลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 โรงเรียน อำเภอเมืองสิงห์บุรี 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดโพธิ์แก้วนพคุณ โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์ โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3 พรหมรวมมิตรและอำเภออินทร์บุรีจำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราฐวิทยา) ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ

โรงเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดสิงห์บุรีนั้นเปิดสอนเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้พัฒนาได้เป็นไปตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

3.1 งานวิจัยในประเทศ

นภเนตร ธรรมบวร และ อารยา สุขวงศ์ (2541: 68 – 69) ได้ทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ พบว่า สภาพและโครงสร้างของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นมาในอดีต กล่าวคือ ในปัจจุบันเรามีครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ในปริมาณที่มากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมเมืองจะมีครอบครัวขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้พ่อแม่ จำนวนไม่น้อยเลือกที่จะส่งบุตรของตนไปยังสถานรับเลี้ยงเด็ก เนื่องจากที่บ้านไม่มีคนดูแล ดังนั้น คุณภาพและมาตรฐานของสถานรับเลี้ยงเด็ก จึงมีความสำคัญมาก ถ้าเด็กได้รับการดูแลในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพต่ำ โอกาสในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ มีดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กวัยนี้ และมีความแตกต่างจากการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอื่น สถานรับเลี้ยงเด็กไม่ใช่เป็นการเปิดรับเลี้ยงเด็กหรือเพียงแค่มุ่งตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของเด็กเพียง

อย่างเดียว แต่ควรเป็นการดูแลและส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย และพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้ทั้งทักษะทางสังคม การช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางภาษา และพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง

2. คุณสมบัติของครู หรือผู้ดูแลเด็ก ครูหรือผู้ดูแลเด็กจำเป็นต้องได้รับการเลือกสรรมาเป็นอย่าง ดีไม่ใช่การนำเอาใครก็ได้ซึ่งไม่ได้ผ่านการอบรมหรือไม่มีวุฒิทางการศึกษามาทำหน้าที่ครูหรือผู้ดูแล ทั้งนี้เนื่องจากต้องเป็นผู้ซึ่งเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยนี้เป็นอย่างดี คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก มีทักษะการสังเกต เพราะหลักสูตรของเด็กวัยนี้ในบางครั้งไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ ครูจึงจำเป็นต้องค้นหาความสนใจของเด็ก และจัดกิจกรรมเพื่อสนองตอบต่อความสนใจ นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน รักเด็ก เอื้ออาทร มีความรับผิดชอบและสามารถตีความภาษาท่าทางของเด็ก รวมตลอดถึงเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ ผู้ปกครองกับครูจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

3. การจัดสภาพแวดล้อมสถานรับเลี้ยงเด็ก จำเป็นต้องประกอบด้วยพื้นที่ ทั้งภายในชั้นเรียนและกลางแจ้ง สำหรับให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชั้นเรียนควรมีพื้นที่ และเครื่องเล่นหรือวัสดุอุปกรณ์ สำหรับให้เด็กได้เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ เช่น การปีนป่าย การลื่น การลอดอุโมงค์ มีอุปกรณ์เครื่องเล่นสำหรับให้เด็กขี่ เช่น จักรยาน และมีเทปเพลง สำหรับให้เด็กได้เครื่องไหวประกอบจังหวะ นอกจากนั้น ควรมีพื้นที่และอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ เด็กในวัยนี้สนใจที่เล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ในสถานที่ที่เด็กคุ้นเคย ดังนั้นอุปกรณ์เครื่องเล่นจำพวกบ้าน เครื่องใช้ในครัว และตุ๊กตาต่างๆ จึงเป็นที่โปรดปรานของเด็กวัยนี้ พื้นที่สงบก็ถือเป็นบริเวณหนึ่งที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้โอกาสอยู่ตามลำพังกับผู้ใหญ่ อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับพื้นที่นี้ ได้แก่ หนังสือนิทานต่างๆ เครื่องเล่นสัมผัส หมอน หรือโซฟา ให้เด็กได้นั่งเล่น พักผ่อน

สุปราณี รื่นพิทักษ์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษา สำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่สุ่มได้อย่างเจาะจงมาจากศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย 2 แห่ง ของกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ได้นำไปวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า $t - test$ มีผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง มีความ คิดเห็นต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะด้านโภชนาการ และคุณสมบัติของครู ส่วนในด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่างกัน

วรรณพร กาญจนภา (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารเรียน จัดให้มีสนามและเครื่องเล่นสำหรับเด็ก อาคารเรียนเป็นอาคารชั้นเดียว ภายในห้องเรียนให้บุคลากรแต่ละห้องจัดตกแต่งเอง สถานรับเลี้ยงเด็กจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการของข้าราชการทหารภายในหน่วยงาน มีการบริหารงานตามนโยบายของหน่วยงานของสวัสดิการกองทัพ และดำเนินงาน โดยคณะกรรมการการบริหารและผู้บริหารงบประมาณในการดำเนินงานได้มาจากค่าธรรมเนียมที่เก็บมาจากผู้ปกครอง การนิเทศการสอนบุคลากรใช้วิธีการอบรมสัมมนา ในการจัดการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทักษะทางสังคมและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น โดยใช้หลักสูตรและตารางกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเอง กิจกรรมที่ใช้ได้แก่การเล่นิทานเรื่องราวต่าง ๆ และเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนจาก ธรรมชาติ ประเภทสื่อที่ใช้ คือ เพลง หรือดนตรี วัสดุและประเพณีผลเด็ก โดยใช้การสังเกต และมีการเลือกบุคลากรที่มีสุขภาพ ร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ บุคลากรมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน และเลี้ยงดูเด็ก การประเมินผลบุคลากรจะใช้การสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก อาหาร หรือของว่างจัดเตรียมโดยบุคลากรภายใน สถานรับเลี้ยงเด็กได้ มอบหมายให้บุคลากร เป็นผู้ประสานงานกับผู้ปกครอง โดยการพบปะพูดคุย ในขณะที่มารับส่งเด็ก ทางสถานรับเลี้ยงเด็กได้ให้คำปรึกษาและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองและคนในชุมชน เรื่องการจัดการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ถูกวิธี

จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอนุบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูอนุบาลโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีปัญหาการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านทักษะการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินสภาพจริงอยู่ในระดับน้อย

รัตนา จีวแหลม (2546) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามแนวทางการปฏิบัติครู ในทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่พึงประสงค์พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่ส่งลูกเข้าเรียนสาธิต ในสังกัดสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์มีความต้องการในด้านสุขภาพจิตของครูปฐมวัยอยู่ในระดับมาก ต้องการ หรือคาดหวังที่จะให้ครูเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความเข้าใจในพัฒนาการของเด็ก เพราะว่าเด็กในวัยนี้ต้องการที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดีและใกล้ชิด

วัชรภรณ์ พยัคฆ์เมธี (2546) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยในอำเภอยะรัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ในภาพรวม พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ ดังนี้

ด้านครูและพี่เลี้ยงเด็ก ด้านอาหารและสุขภาพ ด้านความปลอดภัย ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านบริการอื่นๆ

จินตนา จาดโต (2547) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังมากที่สุด ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ให้นักเรียนอ่าน เขียน และคิดคำนวณคล่อง เน้นความสำคัญกลุ่มคณิตศาสตร์ และกลุ่มวิทยาศาสตร์ 2) ด้านกิจกรรมนักเรียนควรมีเจ้าหน้าที่บริการจราจรในโรงเรียนและควรจัดบริการทางด้านสุขภาพอนามัยโดยให้การรักษายาบาลเบื้องต้น 3) ด้านบุคลากร ครูควรลักษณะที่ดีของครูต้องรักและเมตตาศิษย์โดยให้ความเอาใจใส่การเรียนแก่ศิษย์ 4) ด้านธุรการและการเงิน โรงเรียนควรมีจดหมายติดต่อผู้ปกครอง 5) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ควรมีผู้รับผิดชอบฝ่ายอาคารสถานที่และจัดวางแผนการใช้อาคารสถานที่โดยเฉพาะ 6) ด้านความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับผู้ปกครองและโรงเรียนกับชุมชน ควรมีการแสดงของนักเรียนในการจัดงานประจำปีของโรงเรียน

เพชรรัตน์ เบี้ยเลี่ยม (2547) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาและการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมา โดยเฉพาะโภชนาการ มีการปฏิบัติมากที่สุด ส่วนการจัดสภาพแวดล้อม มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ในด้านการจัดการศึกษาพบว่าการจัดประสบการณ์มีการปฏิบัติสูงที่สุด แต่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

2. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมมีปัญหามากที่สุด ส่วนความปลอดภัยมีปัญหา น้อยที่สุด สำหรับการจัดการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยและการจัดประสบการณ์มีปัญหา น้อยที่สุด

3. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็ก ในภาพรวมทั้งด้านการดูแลและการจัดการศึกษา เมื่อจำแนกตามสถานภาพ ขนาดของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และสัดส่วนของผู้ดูแลไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาของการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยในภาพรวมและเมื่อจำแนกตามสถานภาพขนาดของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และสัดส่วนของผู้ดูแล มีสถานภาพการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

เอื้อมพร หนูรอด (2547) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลักษณะเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสาร ผู้ปกครองมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมมาก ในทุก

กิจกรรมที่โรงเรียนเอกชนปฐมวัย ในกรุงเทพมหานครจัดขึ้น แต่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในลักษณะเป็นผู้เรียน ในลักษณะเป็นผู้ร่วมตัดสินใจ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ผู้ปกครองในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยขนาดเล็ก ในกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

นันทิยา รักตประจิต (2548) ได้ศึกษาเริ่มการศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยของกองทัพอากาศ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในสถานศึกษาปฐมวัยของกองทัพอากาศ ในด้านต่างๆ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการบริการ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว และชุมชน เปรียบเทียบความต้องการของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยของกองทัพอากาศ จำแนกตามสถานศึกษา ประสิทธิภาพการดูแลเด็กปฐมวัยและวุฒิทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครู และปกครองในสถานศึกษาปฐมวัยของกองทัพอากาศ มีความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับมากและมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน ความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหาร ครู และครูปกครองในสถานศึกษาปฐมวัยของกองทัพอากาศ เมื่อเปรียบเทียบตามประเภทสถานศึกษาปฐมวัย ประสิทธิภาพการดูแลเด็ก 0 – 5 ปี และวุฒิทางการศึกษา แล้วพบว่า ผู้บริหารที่อยู่ในสถานศึกษาต่างกัน มีประสิทธิภาพการบริหารต่างกัน และมีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการจัดการการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหาร ด้านบุคลากรด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการบริการ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

ครูที่อยู่ในสถานศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการจัดการศึกษาทั้ง 6 ด้านแตกต่างกัน ความต้องการในการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว และชุมชนแตกต่างกัน

ผู้ปกครองของเด็กในสถานศึกษาต่างกัน และมีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

รามจี (Ramgi. 1972: 19 – 20) ได้ศึกษา “การจัดระดับปฐมวัย และสร้างเครื่องมือสำหรับประเมินโรงเรียนระดับปฐมวัย” (Pre-primary Institutions their Supervision) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการศึกษาปฐมวัยในอินเดีย การนิเทศโรงเรียนในเรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ รวมทั้งการจัดการศึกษาและแบบประเมินโรงเรียน ซึ่งมีหัวข้อต่างๆ คือ อาคารสถานที่ ครู นักเรียน การจัดกิจกรรมของนักเรียน การประเมินแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดีมาก ปานกลาง พอใช้ แบบประเมินนี้ผู้ควบคุมดูแลการจัดระดับปฐมวัยเป็นผู้ประเมิน พร้อมกันนี้ รามจี ได้เสนอแนะให้ผู้ดูแลของปฐมวัย และผู้ใช้แบบประเมินแนะนำครูให้เลือกกิจกรรมที่เหมาะสม กับความสนใจของเด็ก

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นดูแลและการศึกษาที่จัดให้เด็กอายุ 1 – 5 ปี ในรูปแบบโรงเรียน จะมีวิธีดังนี้ การจัดที่ประกอบด้วย หลักสูตร การเรียนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีมาตรฐานและตัวชี้วัดทางการศึกษาเป็นตัวกำหนด ซึ่งลักษณะของการจัดการศึกษาจะจำแนกไปตามสังกัด เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอื่นๆ แต่ในระบบการจัดการศึกษาจะเน้นไปอย่างเดียวกัน เฉพาะของกระทรวงมหาดไทย ในส่วนที่ต่างไป คือ การบริหารการศึกษา จะเน้นการส่งเสริมการศึกษาเด็กในท้องถิ่น

สำหรับจังหวัดสิงห์บุรี การจัดการศึกษาโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีอยู่ 4 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนเทศบาล 1 วัดโพธิ์แก้วนพคุณ
2. โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์
3. โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3 พรหมรวมมิตร
4. โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา)

ด้วยการจัดการศึกษาของเทศบาลสิงห์บุรีอยู่ระหว่างการพัฒนา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลสิงห์บุรี ถึงแนวทางการจัด และการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อได้ข้อมูลเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเทศบาลอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. วิธีวิจัย
5. วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 โรงเรียน อำเภอเมืองสิงห์บุรี 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดโพธิ์แก้วพยุภรณ์ โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์ โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3 พรหมรวมมิตร อำเภออินทร์บุรี จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นตัวอย่างการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสังเกตปรากฏการณ์จริง ประกอบด้วย

1. แบบสังเกตลักษณะการจัดสถานศึกษา
2. แบบสังเกตลักษณะการจัดหลักสูตรการศึกษา
3. แบบสังเกตลักษณะการจัดการเรียนการสอน

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสังเกตปรากฏการณ์จริง

- 1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 1.2 สร้างแบบสังเกตแบบสังเกตปรากฏการณ์จริง ประกอบด้วยหัวข้อเกี่ยวกับ
 - 1.2.1 ลักษณะการจัดสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ประเด็นประเด็นละ 12 ข้อ

1.2.2 ลักษณะการจัดหลักสูตรสถานศึกษา 12 ข้อ

1.2.3 ลักษณะการจัดการเรียนการสอน 12 ข้อ

1.3 นำแบบสังเกตไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา กับ
จุดประสงค์ จำนวน 3 คน ดังนี้

1. อาจารย์นันทนัฐ น้อยเหลือ คีษานีเทศก์ผู้อำนวยการสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
2. อาจารย์ชวตล สุระพันธ์ ผู้อำนวยการ โรงเรียน อนุบาลสิงห์บุรี
3. อาจารย์นิภา เรืองสุทธิ อาจารย์ 3 ระดับ 8 ครูผู้สอนระดับปฐมวัยโรงเรียน
อนุบาลสิงห์บุรี

1.4 นำผลการพิจารณาแบบสังเกตของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ได้ 0.8 – 1
โดยให้มีการแก้ไขภาษาให้ชัดเจนมากขึ้นและตัดบางข้อออก คงเหลือข้อประเมิน ดังนี้

1.4.1 ลักษณะการจัดสถานศึกษาคงเหลือ ดังนี้

1.4.1.1 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน 7 ข้อ

1.4.1.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน 12 ข้อ

1.4.1.3 คุณลักษณะของครูปฐมวัย 11 ข้อ

1.4.1.4 โภชนาการ 9 ข้อ

1.4.1.5 ความปลอดภัยของสถานศึกษา 9 ข้อ

1.4.2 ลักษณะการจัดหลักสูตรสถานศึกษา 8 ข้อ

1.4.3 ลักษณะการจัดการเรียนการสอน 10 ข้อ

1.5 นำแบบสังเกตปรากฏการณ์จริงด้วยการสังเกตทดลองใช้กับครูผู้สอน ที่ไม่ใช่
กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกต และบันทึกแบบสังเกตปรากฏการณ์จริง เพื่อศึกษาความ
ชัดเจนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

1.6 จากการสังเกตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หาหลักฐานความเชื่อมั่นของผู้สังเกต
(Interrater Reliability) เป็นการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ทำโดยใช้ผู้สังเกตตั้งแต่ 2 คน
ขึ้นไปทำการวัดในกลุ่มตัวอย่างคนเดียวกันเวลาเดียวกัน โดยได้ค่าความเชื่อมั่น 0.90

4. วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการ

1. สังเกตแบบมีส่วนร่วมในลักษณะขอเข้าศึกษาดูงาน กำหนดโรงเรียนละ 1 สัปดาห์
2. สังเคราะห์ผลการสังเกตในรูปแบบความถี่และการสรุปผลแบบอุปนัย (Inductive

Method)

3. ตรวจสอบผลสรุปโดยประชุมสรุปกับผู้ช่วยวิจัย และตรวจสอบข้อมูลซ้ำในประเด็นเห็น
ไม่ตรงกัน

4. สรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย

5. วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูล แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตทักษะการจัดการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ผู้สังเกต จำนวน 2 คน คือ ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย มีหลักฐานในการเลือกผู้ช่วยวิจัย คือเป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต การศึกษามัธยมศึกษา หรือศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัยและมีประสบการณ์การสอนเด็กปฐมวัยไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการบันทึกแบบสังเกตประสบการณ์จริง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 บันทึกการหมุนเวียนลำดับการสังเกตทักษะการจัดการปรากฏการณ์จริงและพฤติกรรมครูในการจัดการเรียนการสอน

วัน	โรงเรียน	การจัดการเรียนการสอน	หลักสูตร	อาคารสถานที่
จันทร์	1	08.30 – 12.00	13.00 – 14.30	14.30 – 16.00
อังคาร	2	08.30 – 12.00	13.00 – 14.30	14.30 – 16.00
พุธ	3	08.30 – 12.00	13.00 – 14.30	14.30 – 16.00
พฤหัสบดี	4	08.30 – 12.00	13.00 – 14.30	14.30 – 16.00
ศุกร์	5	08.30 – 12.00	13.00 – 14.30	14.30 – 16.00

หมายเหตุ 1, 2, 3, 4 คือ ลำดับก่อนหลังของโรงเรียนที่สังเกต

3. ในการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตปรากฏการณ์จริง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมผู้สังเกต จำนวน 2 คน ทำการสังเกตพร้อมกัน โดยการสังเกตโรงเรียน พร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 การจัดการเรียนการสอนแต่ละชั้นเรียน

วัน	ชั้น	
	อนุบาล 1	อนุบาล 2
จันทร์	ผู้วิจัย	ผู้ช่วยวิจัย
อังคาร	ผู้วิจัย	ผู้ช่วยวิจัย
พุธ	ผู้ช่วยวิจัย	ผู้วิจัย
พฤหัสบดี	ผู้ช่วยวิจัย	ผู้วิจัย
ศุกร์	ผู้ช่วยวิจัย	ผู้วิจัย

4. เมื่อสิ้นสุดการสังเกตแต่ละสัปดาห์นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์ด้วยการอภิปรายระหว่างกลุ่มผู้วิจัยเพื่อสรุปประมวลผล

5. การฝึกผู้ช่วยผู้วิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยฝึกการจัดกิจกรรม การสังเกต และบันทึกพฤติกรรมและการสังเกต ดังนี้

5.1 ให้ศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

5.2 ให้การศึกษาและนิยามศัพท์เฉพาะทักษะการจัดการ และแบบสังเกตทักษะการจัดการให้เข้าใจตรงกัน เพื่อสามารถบันทึกแบบสังเกตทักษะการจัดการได้ตรงกัน

5.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตทักษะการจัดการที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างฝึกการสังเกตจริง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมผู้สังเกต จำนวน 2 คน สังเกต และบันทึกแบบสังเกตปรากฏการณ์จริง และพฤติกรรมครูในการจัดการเรียนการสอน

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือและข้อมูล

6.1.1 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์เครื่องมือ

6.1.1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2533: 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับ จุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

6.1.1.2 การหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต เป็นการหาค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือที่ทำโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต (สุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์. 2546: 61)
โดยใช้สูตร

$$\text{ค่าความเชื่อมั่น} = \frac{\text{จำนวนการสังเกตที่เหมือนกัน}}{\text{จำนวนการสังเกตที่เหมือนกัน} + \text{จำนวนการสังเกตที่ต่างกัน}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ในรูปตารางประกอบการบรรยาย จำแนกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี แสดง
ในตาราง 3 – 7

ตอนที่ 2 ลักษณะหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี แสดง
ในตาราง 8

ตอนที่ 3 ลักษณะการเรียนการสอนโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี แสดง
ในตาราง 9

ตอนที่ 4 ประเด็นความคิดเห็นทั่วไป

ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดสถานศึกษา

จากการสังเกตและบันทึกข้อมูลสรุปผลได้ดังตาราง 3 – 7 ดังนี้

ตาราง 3 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1	พื้นที่เด็กทำกิจกรรม กลางแจ้ง	4	-	2 โรงเรียนเป็นสนามหญ้า 2 โรงเรียนเป็นสนามปูนซีเมนต์
2	สนามกลางแจ้งที่มี ร่มเงา	3	1	3 โรงเรียนเป็นสนามปูนซีเมนต์ มีหลังคา โรงเรียนอาจ เรียกอาคารอเนกประสงค์ 1 โรงเรียนจะใช้ร่มเงาจาก ตัวอาคารและร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่ 1 โรงเรียนไม่มี สนามจะเล่นรวมกันทั้งเด็กประถมศึกษาและเด็กปฐมวัย ไม่ แยกเจาะจง
3	ความเป็นสัดส่วนของ สนามเด็กเล่น	-	4	ไม่มี และไม่มีกิจกรรมสำหรับเด็ก
4	บ่อน้ำ บ่อทราย	-	4	มีพร้อมทั้งเครื่องเล่นเป็นป้าย ไม่ลื่น บ้านเด็กเล่น ชิงช้า
5	จำนวนเครื่องเล่น สนาม	4	-	อุปกรณ์ส่วนใหญ่เป็นพลาสติก แต่มี 3 โรงเรียนมีสภาพ เครื่องเล่นบางอย่างเกิดการชำรุดและเป็นสนิม
6	เครื่องสุขภัณฑ์	-	4	เป็นเครื่องใช้ที่มีขนาดเด็กโต ส้วมเป็นแบบนั่งยองๆ ลงไป และจะใช้ร่วมกับเด็กประถมศึกษา
7	ความสะอาดของ สิ่งแวดล้อม	4	-	ทุกโรงเรียนได้รับการดูแลความสะอาดสิ่งแวดล้อม ปลูก และประดับต้นไม้

จากตาราง 3 พบว่า ทุกโรงเรียนขาด คือ ความเป็นสัดส่วนของสนามเด็กเล่น และไม่มีบ่อน้ำ บ่อทราย ซึ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ของเด็ก ขาดเครื่องสุขภัณฑ์ เหมาะสำหรับเด็กโตมากกว่าเด็กเล็ก

ตาราง 4 การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1	สัดส่วนพื้นที่กับความ คล่องตัวในการทำกิจกรรม	2	2	มี 2 โรงเรียนมีห้องเรียนบรรจุเด็ก 30-33 คน อีก 2 โรงเรียนมีห้องเรียนบรรจุเด็ก 16 – 17 คน
2	การถ่ายเทอากาศ แสงสว่าง	4	-	มีหน้าต่างและประตูที่อากาศถ่ายเทได้ดี มีอยู่ 2 โรงเรียนที่ห้องเรียนติดเครื่องปรับอากาศ
3	ความสะอาด	4	-	ครูประจำชั้นดูแลกวาดและถูทุกวันในตอนเช้าและหลัง เลิกเรียนเป็นประจำ
4	ที่แสดงผลงานของเด็ก	4	-	แบ่งส่วนจากกระดานดำหน้าชั้นเรียน ปะติดตามฝาผนัง ห้องเรียน มีอยู่ 1 โรงเรียนจะทำเป็นราวติดอยู่ใต้ กระดานดำ
5	ที่เก็บแฟ้มผลงานเด็ก	4	-	จัดเป็นกล่องประจำตัวเด็กวางไว้ในห้องเรียนตามสะดวก ของครู
6	ที่เก็บของใช้ส่วนตัวเด็ก	1	3	มี 1 โรงเรียนมีตู้เก็บของใช้ส่วนตัวเด็กโดยเฉพาะ อีก 3 แขวนเป็นราวตามผนังห้อง ใส่ตะกร้าวางไว้ตามชั้นใน ห้องเรียน
7	ที่เก็บสื่ออุปกรณ์การสอน	4	-	เป็นตู้อุปกรณ์สำหรับครู
8	การจัดมุม	-	4	แต่ใช้วิธีจัดของเล่นใส่ตะกร้าไว้ตามมุม บางแห่งก็มีชั้นวาง
9	ปริมาณของเล่นตามมุม	4	-	เพียงพอ
10	โต๊ะเก้าอี้ในชั้นเรียนสำหรับ ทำกิจกรรม	1	3	3 โรงเรียนที่ไม่มีที่ให้นอนเขียน นั่งเขียนกับพื้น ตามใจชอบ
11	ความสวยงามในแง่การเรียนรู้	-	4	รอบห้องติด ก.ไก่ A-Z สระ ตัวเลข วัน เดือน ปี โดย ปะติดตามผนังเต็มรอบห้อง
12	ป้ายนิเทศ	4	-	เป็นป้ายติดไว้หน้าห้องเพื่อบอกตารางการเรียนของเด็ก

จากตาราง 4 พบว่า โรงเรียนปฐมวัยของเทศบาลจะไม่มีที่เก็บของใช้ส่วนตัว การจัดมุม และความสวยงามในแง่ของการเรียนรู้ อีกทั้งสัดส่วนจำนวนนักเรียนที่ 2 โรงเรียนที่มีจำนวนเด็ก มากเกินไป และมีเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้นที่มีที่เก็บของใช้ส่วนตัวเด็กและมีโต๊ะเก้าอี้ในชั้นเรียน สำหรับทำกิจกรรม

ตาราง 5 คุณลักษณะครูปฐมวัย

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1.	บุคลิกภาพ	4	-	พูดสุภาพ อารมณ์ดี มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก
2.	ปฏิสัมพันธ์กับเด็ก			มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครอง คอยช่วยเหลืองานในชุมชน และ
	ผู้ปกครอง ชุมชน	4	-	ครูประจำชั้นจะต้องออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในชั้นเรียนของตนเอง
3	การอุทิศตน	4	0	มีความตั้งใจในการสอนเด็กและพัฒนาเด็ก
				มีการทำลักษณะวิจัยหน้าเดียวโดยเขียนบันทึกพฤติกรรมเด็กกับเสนอแนะแนวทางแก้ไข
4	การแสวงหาความรู้	4	-	มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ครูจะสลับหมุนเวียนกันไปโดยเทศบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในการอบรมประมาณ 3-5 เรื่องต่อปีการศึกษา
5	จำนวนครูต่อชั้นเรียน			มี 2 โรงเรียนมีสัดส่วนครูต่อเด็กมากกว่าเกณฑ์คือ 1 : 30 และมี 2
		2	2	โรงเรียนมีสัดส่วนครูต่อเด็กน้อยกว่าเกณฑ์คือ 1 : 16
6	ความรู้ครูด้านหลักสูตร	4	-	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลร่วมกัน
7	การจัดแผน			ในทุกโรงเรียน
	ประสบการณ์	4	-	จัดแผนประสบการณ์ตามหนังสือที่กรมส่งเสริมการปกครองส่งมาให้
		4	-	ครูไม่ได้ทำเอง
8	การเน้นกิจกรรม			จัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ที่กรมส่งเสริมการปกครอง
	การเรียนรู้ที่มุ่งเน้น			ส่งมาให้โดยในแต่ละวันจะเน้นการสอนบูรณาการควบคู่กับการรู้จัก
	ผู้เรียนเป็นสำคัญ			พยัญชนะ ก ,ข,ค รู้จัก ตัวอักษรภาษาอังกฤษ การรู้จัก รู้ค่าของ
9	ความรู้พัฒนาการเด็ก	3	1	ตัวเลข รู้จักคำตรงข้าม บน-ล่าง ฯลฯ
				มี 3 โรงเรียน ครูจบการศึกษาด้านปฐมวัยมี ความรู้ความเข้าใจใน
				พัฒนาการเด็ก มี 1 โรงเรียนจากการสัมภาษณ์สามารถตอบได้
				แต่จากการปฏิบัติจริงพบว่าครูไม่สามารถจัดกิจกรรมได้
				ตามพัฒนาการเด็ก
10	การแต่งกาย	4	-	แต่งตามระเบียบราชการ
11	ความเอาใจใส่เด็ก	2	2	มี 2 โรงเรียนที่สามารถรับผิดชอบดูแลเด็กทุกคนอย่างสม่ำเสมอ
				เนื่องจากมีสัดส่วนครูต่อเด็กน้อยกว่าเกณฑ์คือ 1 : 16 และมี 2
				โรงเรียนที่อาจดูแลได้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากมีสัดส่วนครูต่อเด็กมากกว่า
				เกณฑ์คือ 1 : 30

จากตาราง 5 พบว่า ลักษณะครูปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานยกเว้นคุณวุฒิครูที่พบว่า มี 1 โรงเรียนครูมีคุณวุฒิทางด้านการประถมศึกษา ไม่มีครูที่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัย

ตาราง 6 การจัดโภชนาการ

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1	สารอาหารครบ 5 หมู่	4	-	3 โรงเรียนจะเป็นอาหารมาจากการประมูลภายนอกโรงเรียน ซึ่งจะมี ข้าว + กับข้าว 1 – 2 อย่าง พร้อมขนมหวานหรือขนมปัง และ น้ำหวานหรือน้ำผลไม้ในทุกวัน มี 1 โรงเรียนที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้นเอง มีข้าว + กับข้าว 1 อย่าง พร้อมขนมปังหรือผลไม้จากการสังเกต มีครบทั้ง 5 หมู่ แต่ไม่สมดุลโดยเฉพาะผักและผลไม้มีน้อยมาก
2	การจัดเมนูอาหาร	0	4	การจัดอาหาร ไม่มีโภชนาการประจำโรงเรียนมีครูทำหน้าที่เป็น โภชนาการคอยกำกับดูแลเรื่องอาหารแทน อาหารจะเปลี่ยนทุก สัปดาห์เมื่อครบรอบ 1 เดือนก็จะเวียนกลับมาสลับกันใหม่
3	ลักษณะอาหาร เหมาะสม	4	0	อาหารเป็นอาหารรสชาติอ่อนๆ ชื่นเล็ก สามารถรับประทานได้ง่าย มี 3 โรงเรียนใช้ถาดหลุมขนาดเล็ก มี 1 โรงเรียนใช้แบบข้าวราดแกง ปริมาณตามครูกำหนด
4	การดื่มนมประจำ	4	-	มี 3 โรงเรียนดื่มทุกวันตอนเช้าเป็นประจำ วันละ 200 ซีซีจะดื่มใน เวลาประมาณ 9.00 – 9.30 มี 1 โรงเรียนจะดื่มในเวลาตอนบ่าย ประมาณ 14.00 – 14.30
5	ความสะอาด ห้องอาหาร	4	-	มีพนักงานทำความสะอาดทุกวัน
6	การบริการอาหาร	4	-	ทั้ง 4 โรงเรียน มีอาหาร 2 มื้อ อาหารว่างเป็นนม และอาหารกลางวัน มี 2 โรงเรียนเด็กจะรับประทานอาหารเช้า เวลา ประมาณ 10.45 – 11.15 มี 2 โรงเรียนจะรับประทานอาหารเช้าเวลาประมาณ 11.00 – 11.30 รับประทานอาหารวันละ 1 มื้อในอาหารกลางวัน
7	ความสะอาดอาหาร และน้ำดื่ม	4	-	อาหาร มีหม้อข้าว หม้อแกง มีฝาปิด เวลาตักแล้วจะมีผ้าขาวบาง คลุม น้ำดื่ม จะใช้เครื่องกรองน้ำของโรงเรียนเด็กจะเป็นผู้เทดื่มเอง โดยใช้แก้วส่วนตัวซึ่งนำมาจากห้องเรียน
8	อาหารว่าง	-	4	ไม่มีอาหารว่างในตอนสายและบ่ายจะใช้การดื่มนมแทน 3 โรงเรียนดื่มตอนเช้า มี 1 โรงเรียนดื่มตอนบ่าย
11	ความใส่ใจต่อการได้ อาหารของเด็ก	4	-	ครูตักอาหารให้เด็กโดยกะปริมาณเอง ครูตรวจสอบการรับประทาน อาหารของเด็กถ้าไม่ทานจะคอยกระตุ้นให้รับประทานแต่จะไม่มี อาหารให้เปลี่ยนอาหารเมื่อมีกระดูกหรือก้างปลาจะทำการเลาะออก จนหมด มี 1 โรงเรียนที่จัดอาหารให้สำหรับเด็กอิสลาม

จากตาราง 6 พบว่า การจัดโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้น ไม่มีอาหารว่างในตอนสายและบ่ายจะใช้การดื่มนมแทน 3 โรงเรียนดื่มตอนเช้า มี 1 โรงเรียน ดื่มตอนบ่าย สิ่งที่ดีคือ มีการดูแลการกินของเด็กและจัดอาหารเฉพาะอิสลาม มี 1 โรงเรียน

ตาราง 7 ความปลอดภัยของสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1	สนามเด็กเล่น	-	4	ใช้เล่นร่วมกับประถมศึกษา
2	เครื่องเล่นสนาม	1	3	มี 1 โรงเรียนที่มีเครื่องเล่นสนามใหม่ สามารถใช้ได้ดี ไม่เป็นสนิม มี 3 โรงเรียนที่เครื่องเล่นสนามมีสภาพชำรุดเป็นสนิม ซึ่ง 2 โรงเรียนเกิดจากปัญหาน้ำท่วม
3	รถโรงเรียน	2	2	มี 2 โรงเรียนมีบริการรับส่ง มีพนักงานขับรถและครูเวรคอยดูแลรับ-ส่ง นักเรียน ทั้งเช้าและเย็น ภาพรวมมีอายุการใช้งานประมาณ 3 ปี
4	อาคารเรียน	4	-	มีครูเวรคอยตรวจสอบสภาพความปลอดภัยของอาคารเรียนเป็นประจำทุกวัน มีความแข็งแรง มี โรงเรียน มีรั้วกันเป็นแนวแสดงขอบเขตของโรงเรียน จะอยู่ตามหน้าห้องเรียนห้องใดห้องหนึ่งที่ สามารถมองเห็นได้ง่าย
5	อุปกรณ์ความปลอดภัย	4	-	ชุดอุปกรณ์ความปลอดภัยจะมีถึงดับเพลิงอยู่ตามอาคารเรียน ภายในตัวอาคารแต่จะไม่มีทุกชั้น ทุกห้องเรียน จะแขวนติดอยู่กับผนังในอาคารอยู่ในที่ที่ทุกคนมองเห็น ณ จุดใดจุดหนึ่งของตัวอาคาร ประมาณ 1 – 2 ถึง
6	มาตรการด้านความปลอดภัย	4	-	มีการกำหนดช่องทางเดินอย่างชัดเจน มีเบอร์โทรศัพท์ของสถานที่ราชการติดไว้ เช่น โรงพยาบาล, สถานีตำรวจ มีรถสำหรับพาเด็กไปโรงพยาบาล แต่ไม่มีสัญญาณเตือนภัย
7	ห้องพยาบาล	-	4	4 โรงเรียนไม่มีห้องพยาบาลแยกเป็นสัดส่วน
8	อาคารและบริเวณโรงเรียน	3	1	3 โรงเรียนมีรั้วกันเป็นขอบเขตแสดงบริเวณ โรงเรียน อีก 1 โรงเรียนไม่มีและยังมีเครื่องเล่นที่เป็นอันตรายต่อเด็กซึ่งเกิดจากการชำรุด

จากตาราง 7 พบว่า มีเครื่องเล่นสนาม 3 โรงเรียนที่มีสภาพชำรุด มีเพียงโรงเรียนเดียวที่มีสภาพใช้งานได้ดี ปลอดภัย และไม่มีห้องพยาบาลทั้ง 4 โรงเรียน

ตอนที่ 2 ลักษณะหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

ตาราง 8 การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1	มีเอกสารหลักสูตร	4	-	มีเอกสารการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ทุกโรงเรียนจะมีคู่มือในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรปฐมวัย 2546
2	การมีส่วนร่วมของครูในการทำหลักสูตร	4	-	มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในแต่ละโรงเรียน
3	การมีส่วนร่วมของครูในการจัดทำโครงสร้างโรงเรียน	4	-	มีการจัดทำโครงสร้างโรงเรียนร่วมกันโดยคณะครูปฐมวัยของทุกโรงเรียนร่วมกันจัดทำขึ้น
4	การใช้หลักสูตร			มีการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา
5	การจัดการทำสื่อและกำหนดแหล่งเรียนรู้	1	3	มี 1 โรงเรียนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นอีก 3 โรงเรียนไม่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
6	การประเมินพัฒนาการ	4	-	ประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะใช้สมุดประจำตัวของเด็กซึ่งจะมีพัฒนาการของเด็กครบทั้ง 4 ด้าน และสมุดบันทึกพัฒนาการของเด็กที่ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินเด็ก
7	การบริหารหลักสูตร	4	-	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการบริหาร หลักสูตรของแต่ละโรงเรียนเทศบาล คอยให้คำปรึกษา หากเกิดปัญหาต่างๆ
8	หลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายหน่วยงาน	4	-	ทางหน่วยงานจะมีเอกสารสำหรับหลักสูตรการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและให้ปรับใช้จริงร่วมกันและจะมีนักวิชาการการศึกษาของหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

จากตาราง 8 พบว่า ได้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล มีเอกสารหลักสูตรและครูมีส่วนร่วม มี 1 โรงเรียน ใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นอีก 3 โรงเรียนไม่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ลักษณะการเรียนการสอนโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

ตาราง 9 การจัดการเรียนการสอน

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		ลักษณะ/ประเภท
		มี	ไม่มี	
1	ความสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ	-	4	สอนอ่าน คัด เขียน มีการบ้าน มีสมุดเลข คัดไทย เรียนบวก ลบ เลข 2 หลัก
2	ความสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามวัย	-	4	ให้เด็กคัดไทย คัดตัวเลขในชั้นเรียน อ.1 บวก ลบ เลข 1 หลัก อ.2 บวก ลบ เลข 2 หลัก มีการบ้านไปคัดเลข
3	เด็กได้คิดริเริ่ม	-	4	ไม่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมเป็นกิจกรรมวาดภาพ ใช้ระบายสีตัดแปะตามภาพตัวอย่าง
4	เด็กได้มีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์	4	-	กิจกรรมที่จัดขึ้นมีทั้งกิจกรรมกลุ่ม 4- 5คนและกิจกรรมเดี่ยว ทำให้เด็กได้รู้จักและฝึกทำงานร่วมกับผู้อื่น
5	เด็กได้รับประสบการณ์นอกสถานที่	1	3	มี 1 โรงเรียนที่มีการจัดประสบการณ์นอกสถานที่ เกี่ยวกับสถานที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีเช่นวัดที่สำคัญ เทศกาลงานกินปลาของจังหวัด 3 โรงเรียนไม่มี
6	การส่งเสริมลักษณะนิสัย	-	4	ทั้ง 4 โรงเรียน มีกิจกรรมล้างมือ แปร่งฟัน เข้าห้องน้ำ แต่ให้เด็กทำด้วยตนเองโดยไม่มีการนิเทศจากครู
7	แผนการเรียนการสอน	-	4	แผนการสอนที่ใช้นั้นกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดทำมาให้สำหรับทุกโรงเรียนที่สังกัดทำให้ครูไม่ต้องจัดทำแผนการสอน แต่ครูสามารถนำมาปรับใช้ได้ใหม่ตามความคิดของครู
8	การทำสื่อการสอน	-	4	ไม่มีสื่อการเรียนการสอน มีน้อยครั้งมากที่ครูอาจใช้ของจริงหรือครูจัดทำขึ้นเอง
9	การจัดทำสารนิทัศน์	-	4	มี 1 โรงเรียนใช้การสอบผลสัมฤทธิ์ อีก 3 โรงเรียนใช้เกณฑ์การประเมินทั่วไป
10	การจัดประสบการณ์จริง	-	4	ไม่มีการจัดประสบการณ์จริง นอกจากมี 1 โรงเรียนให้ไปทัศนศึกษาภาคเรียนละ 1 ครั้ง

จากตาราง 9 พบว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นความเป็นวิชาการ มีอยู่เพียง 1 โรงเรียนที่ให้มีการศึกษานอกสถานที่

ตอนที่ 4 ประเด็นความคิดเห็นทั่วไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการจัดสถานศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนจากการสัมภาษณ์เจาะลึก จากครู 4 คน โรงเรียนละ 1 คน ให้ข้อสังเกตที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ดังนี้

1. ผู้บริหารจะรับนโยบาย จะเน้นการศึกษาปฐมวัยด้านวิชาการ คือการสอนเด็ก อ่าน คัด เขียน เรียนเลขเป็นหลัก
2. สื่อการสอนไม่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดซื้อเป็นไปตามระบบบริหารการศึกษาของการบริหารส่วนท้องถิ่น
3. โรงเรียนเทศบาลเป็นโรงเรียนที่พัฒนาด้วยระบบการเมืองจึงทำให้การจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับฐานเสียงของคนท้องถิ่นเป็นสำคัญ
4. ขาดความคล่องตัวในการจัด และพัฒนาสื่อการสอนที่ครูริเริ่มด้วยงบประมาณ และการจัดการ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งสรุปสาระสำคัญของการวิจัยได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ศึกษาลักษณะการจัดสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี
3. ศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัด

สิงห์บุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 โรงเรียน อำเภอเมืองสิงห์บุรี 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดโพธิ์แก้วพศุณ โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสถียรวัฒนดิษฐ์ โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 3 พรหมรวมมิตร อำเภออินทร์บุรี จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (สหราษฎร์วิทยา)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นตัวอย่างการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสังเกตปรากฏการณ์จริง มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 ประกอบด้วยประเด็นการสังเกต ดังนี้

1. การจัดสถานศึกษา
2. การจัดหลักสูตรการศึกษา
3. การจัดการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบสังเกตไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยวิจัยโดยการสังเกต ตลอดจนรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2550 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2551

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ผลการสังเกตและสรุปผลแบบอุปนัย (Inductive Method) นำเสนอในรูปตาราง

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการจัดสถานศึกษาเป็นดังนี้

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนพบว่า มีพื้นที่ให้เด็ก สำหรับทำกิจกรรมกลางแจ้ง มีสนามที่มีร่มเงา มีการดูแลความสะอาดปลูกและประดับต้นไม้ ขาดความเป็นสัดส่วนของสนามเด็กเล่น ไม่มีบ่อน้ำและบ่อทราย เครื่องสันทนาการที่ใช้ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนพบว่า สิ่งที่โรงเรียนเทศบาลขาด คือ ไม่มีที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็ก ไม่มีการจัดมุมการเรียนรู้

1.3 ลักษณะครูปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน บุคลิกภาพสุขภาพ อารมณ์ดี มีปฏิสัมพันธ์ คอยช่วยเหลืองานในชุมชน มี 1 โรงเรียนที่ครูไม่มีคุณวุฒิการศึกษาปฐมวัย

1.4 การจัดโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นไม่มีอาหารว่างตอนบ่าย 3 โรงเรียน มีการดูแลการกินของเด็ก โดยจัดอาหารให้แก่เด็กอิสลาม

1.5 ความปลอดภัยของสถานศึกษาพบว่า มี 1 โรงเรียนที่เครื่องเล่นสนามมีสภาพใช้งานได้ดี ส่วนอีก 3 โรงเรียน เครื่องเล่นสนาม มีสภาพชำรุด และไม่มีห้องพยาบาลทั้ง 4 โรงเรียน

2. การจัดการหลักสูตรสถานศึกษาทุกโรงเรียนได้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล มีเอกสารหลักสูตร และครูมีส่วนร่วม แต่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเพียง 1 โรงเรียน

3. การจัดการเรียนการสอน เป็นการสอนเน้นวิชาการ

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจำแนกการอภิปรายเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน พบว่า มีพื้นที่ให้เด็กสำหรับทำกิจกรรมกลางแจ้ง มีสนามที่มีร่มเงา โรงเรียนมีการดูแลความสะอาดปลูก และประดับต้นไม้เหมือนโรงเรียนทั่วๆ ไปแต่ยังมีสิ่งที่ทุกโรงเรียนขาด คือ ความเป็นสัดส่วนของสนามเด็กเล่น และไม่มีบ่อน้ำ บ่อทราย ซึ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนขาดเครื่องสันทนาการที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะ จากผลวิเคราะห์นี้จะเห็นได้ว่า โรงเรียนเทศบาลส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการประถมศึกษา เมื่อมีการจัดสร้างโรงเรียนจึงผนวกสนามเด็กเล่นของเด็กปฐมวัยให้ไปใช้ร่วมกับเด็กประถมศึกษา เช่น การจัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี ก็ได้ใช้หลักการเดียวกัน ปัญหาที่จะพบ คือ การแก่งแย่งกันเล่น โดยเฉพาะเด็กประถมศึกษา ซึ่งแข็งแรงกว่าเด็กปฐมวัย อาจเล่นรุนแรง และเป็นอันตรายต่อเด็ก ทำให้เด็กปฐมวัยขาดการพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ ซึ่งเด็กในวัยนี้ ควรได้รับโอกาสที่จะพัฒนาทางด้านร่างกาย อย่างเต็มที่ ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก จากการเล่นเครื่องเล่นต่างๆ ทั้งเครื่องเล่นสนาม การเล่นกลางแจ้ง และจากการทำกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้เด็กพัฒนาทางด้านร่างกายได้อย่างเต็มที่ (เยาวยา เดชะคุปต์. 2542: 40 ; อ้างอิงจาก Todd ; & Heffernan. 1977: 26 – 29) ส่วนบ่อน้ำ บ่อทราย มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ ดังที่ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547) กล่าวว่าไว้ว่า น้ำกับเด็กเป็นของคู่กัน ครูอาจจัดบ่อน้ำไว้กลางแจ้ง หรือในอาคารเรียนก็ได้ โดยจัดเป็นบริเวณเปียกที่ทำความสะอาดได้ง่าย บริเวณบ่อน้ำให้เด็กเล่นต้องมี ขวดน้ำ จุกขวด กรวย ชัน ตักตัก ไม้สำหรับเด็กเล่นน้ำ ที่สำคัญต้องอยู่ใกล้สายตาคู ทราย คือสิ่งที่เด็กชอบเล่นมาก หากอยู่กลางแจ้ง บ่อทราย ควรมีขนาดใหญ่ ที่เด็กสามารถลงไปเล่น เดินเล่น นั่งเล่นได้ อาจทำเป็นบ่อสี่เหลี่ยม บ่อคดโค้ง ถ้าไม่มีบริเวณหรือพื้นที่ ครูอาจทำเป็นกระบะขนาด 30 × 60 นิ้ว ไว้ในร่มหรือมุมห้อง ที่เด็กสามารถเล่นได้สะดวก การเล่นน้ำ เล่นทราย เป็นการเรียนรู้ธรรมชาติ ด้วยการสัมผัสทางอารมณ์ จิตใจ และปัญญา เด็กชอบเล่นซุก ซน ตักเท เพื่อการเรียนรู้การวัด การเปรียบเทียบ และการค้นคว้า บ่อทรายจะเป็นแหล่งที่เด็กใช้เริ่มเล่นก่อนที่จะไปเล่นกิจกรรมที่ใช้แรงมากๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ซูลิกร สิงห์น้อย (2535: 72) กล่าวว่าไว้ว่า การเล่นน้ำ เล่นทราย จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น และกล้าแสดงออกได้เป็นอย่างดีและเหมาะสม เพราะกิจกรรมการเล่นนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระตามความคิดของตน เป็นการตอบสนองความต้องการตามวัยได้เป็นอย่างดี

เครื่องสันทนาการที่ใช้สำหรับเด็ก เป็นแบบนั่งยองสำหรับผู้ใหญ่ ที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เพราะว่า เด็กยังไม่สามารถกระโดดในการยืนหรือนั่งในขณะใช้ห้องน้ำได้ ซึ่งอาจเสียการทรงตัว ทำให้เกิดอันตราย ถ้าเป็นไปได้ ห้องน้ำ และอุปกรณ์การล้างมือควรจัดไว้ทั้งในห้อง และนอกห้อง โดยควรมีห้องน้ำขนาดใหญ่ 1 ห้อง หรือห้องน้ำขนาดเล็ก 2 ห้อง สำหรับเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย

หรือสำหรับเด็กใช้ด้วยกันภายในห้องเรียน ควรมีหน้าต่างและพัดลมสำหรับระบายอากาศ ประตูห้องน้ำควรทำจากเซรามิค หรืออุปกรณ์ที่ทำความสะอาดได้ง่าย โถส้วม ควรมีขนาดตั้งแต่ 10 – 13 นิ้ว สูงจากพื้น และที่สำหรับล้างมือ ควรมีขนาด 23 – 24 นิ้ว สำหรับเด็กอายุ 4 – 5 ปี ขนาดของโถส้วม ควรมีขนาดใหญ่ – เล็ก แตกต่างไปตามอายุของเด็ก (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 137) หากเป็นไปได้ การจัดห้องน้ำสำหรับเด็ก ควรใช้โถนั่ง เพื่อฝึกหัดการช่วยเหลือตนเองในการขับถ่าย และความปลอดภัยของเด็ก

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน พบว่า โรงเรียนปทุมวิชัยของเทศบาล ไม่มีที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็ก ไม่มีการจัดมุมการเรียนรู้ การจัดลักษณะสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการฝึกระเบียบวินัยให้กับเด็ก เกี่ยวกับการจัดเก็บสิ่งของส่วนตัว ซึ่งเด็กต้องฝึกด้วยการกระทำด้วยตนเองแบบซึมซับ ดังที่ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542: 62) กล่าวไว้ว่า การฝึกระเบียบวินัยจำเป็นต้องทำในทันที และสร้างเสริมให้เป็นกิจนิสัย ถ้าต้องการให้เด็กมีวินัย วิธีการสอน ต้องไม่เคร่งเครียด แต่เป็นการเตือน ชี้แนะ และย้ำให้เห็นถึงการกระทำที่ถูกต้อง ต้องใช้วิธีสอน คำพูดที่เป็นรูปธรรม หรือการกระทำเป็นรูปธรรม อีกประการหนึ่งคือ การจัดศูนย์หรือมุมการเรียนรู้ ไม่พบทั้ง 4 โรงเรียน แต่ใช้วิธีจัดของเล่นใส่ตะกร้าวางไว้ตามมุมของห้องเรียนบางแห่ง วางตามชั้นวางของต่างๆ ซึ่งโรงเรียนเทศบาลสามารถจัดได้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545: 44) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนอนุบาลแต่ละโรงเรียนมีความสามารถในการจัดมุมการเรียนรู้ได้แตกต่างกัน สาเหตุมาจากข้อจำกัดของพื้นที่ งบประมาณ ประการสำคัญคือ ความเชื่อของผู้บริหารในการจัดการศึกษา ปทุมวิชัยจะให้ความสำคัญกับมุมการเรียนรู้ระดับใด ซึ่งอย่างน้อยที่สุดชั้นเรียนอนุบาลแต่ละชั้นหรือแต่ละโรงเรียน ควรมีมุมการเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญ ลักษณะการจัดมุมของโรงเรียนเทศบาล นอกจากไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและการทำงานของครู แล้วยังมีผลต่อความคล่องตัวในการเรียน เพราะมุมการเรียนรู้เป็นมุมประสบการณ์ที่ต้องจัดให้เหมาะสมอย่างน้อยเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสได้เล่นเสรี และเรียนรู้อย่างอิสระรวมถึงสร้างเสริมวินัยให้กับเด็ก (กรมวิชาการ. 2546)

3. ด้านคุณลักษณะของครูปทุมวิชัยจากการสังเกต เพื่อการเก็บข้อมูลพบว่า ลักษณะครูปทุมวิชัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน บุคลิกภาพสุขภาพ อารมณ์ดีมีปฏิสัมพันธ์คอยช่วยเหลืองานในชุมชน และออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในชั้นเรียนของตนเอง แต่งตัวตามระเบียบของทางราชการ ได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับเด็กปทุมวิชัยของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จัดแผนประสบการณ์และกิจกรรมให้กับเด็ก ยกเว้นคุณวุฒิครูที่พบว่า มี 1 โรงเรียนครูมีคุณวุฒิทางด้านการศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพที่กำหนดเกณฑ์ของวิชาชีพครูว่า ครูต้องจบระดับปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป สอนตรงตามวิชาเอกหรือโท ในต่างประเทศกำหนดให้ครูปทุมวิชัยมีใบประกอบวิชาชีพและต้องมีวุฒิการศึกษาโดยตรง หรือผ่านการอบรมและฝึกปฏิบัติด้านการศึกษาปทุมวิชัยตามหลักสูตร มาตรฐาน (Morrison. 1996)

4. การจัดโภชนาการพบว่า การจัดโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นไม่มีอาหารว่างในตอนสายและบ่าย จะใช้การดื่มนมแทนในตอนเช้าและตอนบ่าย เมนูอาหารจะเปลี่ยนทุกสัปดาห์เมื่อครบรอบ 1 เดือน ก็จะเวียนกลับมาสลับกันใหม่ อาหารเป็นอาหารรสชาติอ่อนๆ ชื่นเล็ก สามารถรับประทานได้ง่าย ภาชนะที่ใช้ใส่อาหารให้เด็กรับประทานเป็นแบบใช้ถาดหลุมขนาดเล็ก และใช้แบบ ห้อยรับประทานอาหารสะอาดพอเพียงกับจำนวนนักเรียน และแยกต่างหากจากห้องครัว การบริการอาหารมีอุปสรรคในการรับประทาน อาหารสะอาดพอเพียงกับจำนวนนักเรียน มีอาหาร 2 มื้อ อาหารว่างเป็นนม และอาหารกลางวัน การบริการอาหาร น้ำดื่ม เพียงพอต่อจำนวนเด็ก มีพนักงานทำความสะอาดทุกวัน ซึ่งถ้าเป็นไปได้สถานศึกษาจะต้องจัดอาหารเลี้ยงเด็ก 3 มื้อใน 1 วัน คือ อาหารว่างตอนเช้า อาหารกลางวัน และอาหารว่างตอนบ่าย ดังที่ บุญเยี่ยม จิตรดอน (2533: 347) ได้เสนอรายการอาหาร เพื่อเป็นตัวอย่างดังนี้ อาหารว่างตอนเช้า อาจจัดเป็นพวกผลไม้ นม อาหารกลางวันควรเป็นอาหารประเภทหนัก ข้าว ก๋วยเตี๋ยว อาหารตอนบ่าย อาจเป็นพวกขนม ผลไม้หรือของว่าง นอกจากการจัดอาหารที่มีคุณค่าละปริมาณที่เหมาะสมกับวัยแล้ว ควรมีรูปร่างลักษณะและสีที่น่ารับประทาน กลิ่นไม่ฉุน รสไม่จัด ตักรับประทานได้สะดวก ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี ต่ออาหารและที่สำคัญอย่าจัดให้ซ้ำติดต่อกันนานๆ ถึงแม้เด็กจะชอบก็ตาม เพราะเด็กจะเกิดการรู้สึกเบื่อ และไม่ยอมรับประทานอาหารชนิดนั้นอีกเลย (วรสิทธิ์ สฤษดิ์อิทธิรักษ์. 2542: 33)

5. ความปลอดภัยของสถานศึกษา พบว่า มีเพียงโรงเรียนเดียวที่เครื่องเล่นสนาม มีสภาพใช้งานได้ดี มีปัญหาความปลอดภัยของเครื่องเล่นสนามถึง 3 โรงเรียน ลักษณะของเครื่องเล่นสนามที่เป็นพลาสติกชำรุด ผุพัง และเครื่องเล่นที่เป็นเหล็กนั้นเกิดสนิม ซึ่งสาเหตุอาจมาจาก 2 โรงเรียน ประสบปัญหาอุทกภัย ทำให้เครื่องเล่นถูกน้ำท่วม ได้รับความเสียหาย และอาจมีงบประมาณจัดสรรไม่เพียงพอ ซึ่งหลักในการป้องกัน และความปลอดภัยเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องดูแลด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น ประสบศรี อังถาวร (2535: 32) ได้กล่าวถึงสิ่งที่โรงเรียนต้องตรวจสอบ เพื่อสวัสดิภาพเด็ก คือ สภาพโรงเรียนว่า สนามเด็กเล่นต้องให้ความปลอดภัยแก่เด็ก ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีตะปู หรือสิ่งที่จะทิ่มตำเด็ก สภาพของเล่นที่เป็นโครงไม้ ต้องแข็งแรง ไม่ทรุดโทรม โครงเหล็กต้องไม่เป็นสนิม หากมีปัญหาต้องซ่อมแซมให้เรียบร้อยก่อนให้เด็กเล่นไม้สีสำหรับเด็กอนุบาลไม่ควรสูงเกิน 6 ฟุต และอยู่ในที่ร่ม บ่อทรายต้องตรวจดูสม่ำเสมอ ระวางสัตว์ร้ายไปแอบอาศัยอยู่ รถโรงเรียนต้องอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย สุภาพร เทพยสุวรรณ (2540: 131 – 132) ได้กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในบริเวณสนามดังนี้ พื้นสนามต้องมีการปรับปรุงให้ราบเรียบเสมอกัน หญ้าไม่รก ไม่มีน้ำท่วมขัง ไม่มีหลุมบ่อ เศษวัสดุ แร่โลหะ กิ่งไม้บนพื้นสนาม อุปกรณ์ เครื่องใช้ เครื่องเล่นสนามอยู่ในสภาพดี มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลตรวจสอบเรื่องความปลอดภัยของสนาม

6. การจัดการหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ทุกโรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล มีเอกสารหลักสูตร และครูมีส่วนร่วม แต่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเพียง 1 โรงเรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อาจเป็นไปได้ว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนเทศบาล

ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมสัมมนาในเรื่องของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำหลักสูตร อีกทั้งการจัดทำหลักสูตรนี้ เพียงแค่การทำความเข้าใจหลักสูตรเนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำเอกสารหลักสูตรสำเร็จรูปมาเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ง่าย และสะดวกสำหรับครูในการนำไปใช้ แต่ยังคงพบว่า ครูใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นน้อยมากเป็นเพียงโรงเรียนเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ในแง่ของการจัดประสบการณ์ ซึ่งกรมวิชาการ (2546) ได้กำหนดให้จัดประสบการณ์ ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก สอดคล้องกับกฤษดา ตันติผลาชีวะ (2547: 94 – 95) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน ล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเด็ก หากเปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ตรง เด็กจะเรียนรู้ได้อย่างมาก ธรรมชาติและสังคมเป็นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของเด็กได้เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นตัวสนองปฏิสัมพันธ์ที่เป็นความต้องการพื้นฐานของเด็กและดีที่สุด สิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นประสบการณ์เด็ก ควรต้องเลือกสรร สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีต้องสร้างเสริมให้เด็กร่วมมือกัน สื่อสารกัน เรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นสำคัญ การเรียนรู้ธรรมชาติที่เด็กสามารถสัมผัส และซึมซับ ครูไม่ควรให้เด็กเรียนเฉพาะในโรงเรียนอย่างเดียว การเรียนรู้นอกโรงเรียนจะเป็นประสบการณ์สำหรับเด็กที่กว้างขวางออกไปแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ หมายถึง แหล่งธรรมชาติเกิดขึ้นโดยธรรมชาติที่ครูสามารถนำมาใช้เป็นสื่อของการเรียนรู้ได้ ได้แก่ ป่าชายเลน ป่าพลู น้ำตก พืชในป่า สัตว์ป่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย การจัดให้เด็กออกไปศึกษาชุมชนที่เชื่อมสานสัมพันธ์กับเนื้อหาในหลักสูตรที่เรียน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ บุคคล วัด ตลาด สวน ไร่นา โรงงาน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

7. การจัดการเรียนการสอน เป็นการสอนวิชาการ ซึ่งหมายถึงการสอน อ่าน คัด เขียน พบว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลเน้นให้เด็ก อ่านหนังสือ ตัวพยัญชนะ สระ การประสมคำ การคัดไทย เริ่มคัดตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยให้เด็กคัดตามเส้นประ แต่ละครั้งคัดประมาณ 1 หน้า ชั้นอนุบาลปีที่ 2 คัดไทยไม่มีเส้นประ เป็นคำ เรื่องราว ข้อความ มีการบ้านให้เด็กไปคัดที่บ้าน อีกวิชาหนึ่งคือ เลขคณิต เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 จะคัดตัวเลขไทย อารบิก บวก ลบเลข 1 หลัก ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จะคัดตัวเลขไทย อารบิก โดยไม่มีเส้นประบวก ลบเลข 1 – 2 หลัก ทุกเย็นจะมีการบ้านกลับไปทำที่บ้าน 5 ข้อ ในการประเมินผลใช้วิธีการสอบผลสัมฤทธิ์ การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ขัดแย้งกับแนวคิดของ กรมวิชาการ ว่าด้วยเรื่อง การศึกษาปฐมวัย กรมวิชาการ (2546) ได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็น

ผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือ ในลักษณะต่างๆ กัน

จากการสัมภาษณ์ครู 4 คน ได้ข้อสังเกตที่อาจทำให้การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลสังกัดเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี มีความเป็นไปได้ที่อาจมีภาวะการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถดำเนินการตามหลักการศึกษารวมวัยได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารการศึกษา

- 1.1 การบริหารการศึกษารวมวัย ควรมีความเท่าเทียมกับการศึกษาระดับอื่น
- 1.2 การจัดสถานศึกษาอย่างน้อยควรให้เป็นสถานที่ส่งเสริม สุขภาพพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยการคำนึงถึงอุปกรณ์ที่เป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียนที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างครอบคลุม
- 1.3 ส่งเสริมความคล่องตัวของครูในการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน โดยเฉพาะวุฒิครู
- 1.4 ให้เพิ่มมาตรการการตรวจสอบความปลอดภัยของเครื่องเล่นสนามและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก

2. ด้านการเรียนการสอน

- 2.1 ครูควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการ และความพร้อม โดยปรับให้เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ที่เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่ไปกับการเรียนภาษา และคณิตศาสตร์ โดยนำนวัตกรรมที่สัมพันธ์มาปรับใช้
- 2.2 ครูควรตระหนักถึงพัฒนาการเด็กกับการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณค่าสำหรับเด็ก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันของสังกัดต่างๆ เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบ
2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการจัดการศึกษารวมวัยของโรงเรียนเทศบาล
3. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนเทศบาล ที่อยู่ในความดูแลขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ควรมีการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านการศึกษารวมวัยที่แท้จริง และบริหารโดยเทศบาลตามหลักการและทฤษฎีของการจัดการศึกษารวมวัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2540*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----- . (2540). *หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----- . (2540). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----- . (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----- . (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช.2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2549). *การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

----- . (2549 – 2551). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

----- . (ม.ป.ป.). *แนวทางการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

----- . (2545). *นโยบายและภารกิจการจัดการศึกษา พ.ศ. 2545 – 2549*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.

----- . (2545). *รูปแบบการเรียนรู้การสอนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.

----- . (2545). *ศูนย์หรือมุมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 6(3): 40 – 46.

----- . (2545). *การฝึกวินัยเด็ก*. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 3(2): 60 – 62.

จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์. (2546). *การศึกษาปัญหาการจัดการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จินตนา จาดโต. (2547). *ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เขตจตุจักร*. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- ชูลีกร สิงห์น้อย. (2535). ความสามารถด้านการอนุรักษ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์การเล่นน้ำ – เล่นทราย. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นกเนตร ธรรมบวร ; และ อารยา สุขวงศ์. (2541). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็ก
วัยต่ำกว่า 3 ขวบ. กรุงเทพฯ: โครงการบ้านหนูน้อย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- นนทียา รัตประจิด. (2548). การศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา
ปฐมวัยของกองทัพอากาศ. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเยี่ยม จิตรดอน. (2533). บทบาทของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย :
ฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 7. นนทบุรี:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประสพศรี อึ้งถาวร. (2535). ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน. การสัมมนาวิชาการเพื่อประเมินผล
โครงการพัฒนาการให้บริการตรวจสุขภาพเด็กระยะที่ 3 ใน 35 จังหวัด (พ.ศ. 2533 –
2535). กรุงเทพฯ: กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- เพชรรัตน์ เปี้ยเลี่ยม. (2547). การศึกษาปัญหาและการจัดการศึกษาปฐมวัยใน สถานพัฒนา
เด็กปฐมวัย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เตชะคุป. (2542). การจัดศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.
----- . (2542). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.
- รัตนา จีวแหลม. (2546). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามแนวทางการปฏิบัติ ครู
ในทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์
ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณพร กาญจนภา. (2545). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก
ปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรสิทธิ์ สฤษดิ์อิทธิรักษ์. (2542). ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับ
อนุบาลของโรงเรียนเอกชน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.

- วัชรารณณ์ พยัคฆ์เมธี. (2546). ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยในอำเภอคอยสະเกิด จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิกส์จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2536). คู่มือครูการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549 – 2553). มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อการประกันคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์. (2546). คู่มือการวัดทางจิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุปราณี รื่นพิทักษ์. (2544). การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร เทพยสุวรรณ. (2540). การสร้างเกณฑ์การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนอนุบาล. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารมณ สุวรรณपाल. (2537). หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เอี่ยมพร หนูรอด. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเอกชนปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

Morrison, George S. (1996). *Early Childhood Education Today*. 4th ed. New Jersey: Merrill Prentice. Hall.

Ramji, Marni T. (1972, September). Pre-Primary Institutions Their Supervision. *Education in Asia*. 6:19 – 20.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสังเกตเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

แบบสังเกตเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี คือ

1. แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาลักษณะการจัดสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

1.2 เพื่อศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี

1.3 เพื่อศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลใน
จังหวัดสิงห์บุรี

2. แบบสังเกตนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสังเกตเกี่ยวกับลักษณะการจัดสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลใน
จังหวัดสิงห์บุรี

1.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน

1.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน

1.3 ด้านคุณลักษณะของครูปฐมวัย

1.4 ด้านโภชนาการ

1.5 ด้านความปลอดภัย

ตอนที่ 2 แบบสังเกตเกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ใน
จังหวัดสิงห์บุรี

ตอนที่ 3 แบบสังเกตเกี่ยวกับ แนวการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา
โรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดสิงห์บุรี

ตอนที่ 1 แบบสังเกตเกี่ยวกับลักษณะการจัดสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลในจังหวัด
สิงห์บุรี

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน

ข้อที่	รายการ	ระดับ สภาพการจัด		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย
		มี	ไม่มี	ลักษณะปรากฏ
1	(พื้นที่เด็กทำกิจกรรมกลางแจ้ง) โรงเรียนมีสนามกลางแจ้งและมีพื้นที่พอเพียงให้เด็กได้ทำกิจกรรม			
2	(สนามกลางแจ้งที่มีร่มเงา) โรงเรียนมีสนามกลางแจ้งที่มีร่มเงาและมีพื้นที่พอเพียงให้เด็กได้ทำกิจกรรม			
3	(ความเป็นสัดส่วนของสนามเด็กเล่น) มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับเด็กปฐมวัยเล่น โดยแยกจากสนามเด็กเล่นของเด็กประถมศึกษา			
4	(บ่อน้ำ บ่อทราย) การจัดสนามเด็กเล่นมีสถานที่สำหรับเล่นน้ำ เล่นทราย			
5	(จำนวนเครื่องเล่นสนาม) สนามเด็กเล่นมีอุปกรณ์ของเล่นและเครื่องเล่นเพียงพอสำหรับเด็ก ต้องมีความแข็งแรง ทนทานอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดีมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ			
6	(เครื่องสุขภัณฑ์) ห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาดถูกสุขลักษณะเหมาะสมกับวัย			
7	(ความสะอาดของสิ่งแวดล้อม) สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนมีความสะอาด			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน

ข้อที่	รายการ	ระดับ สภาพการจัด		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย ลักษณะปรากฏ
		มี	ไม่มี	
1	(สัดส่วนพื้นที่กับความคล่องตัวในการทำกิจกรรม) ภายในห้องเรียนมีพื้นที่อำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนไหว ในการทำกิจกรรมเพื่อเด็กและผู้สอน			
2	(การถ่ายเทอากาศ แสงสว่าง) ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวกและมีแสงสว่างเพียงพอ			
3	(ความสะอาด) ห้องเรียนมีความสะอาดเป็นระเบียบ			
4	(ที่แสดงผลงานเด็ก) มีที่แสดงผลงานของเด็กอาจจัดเป็นแผ่นป้ายหรือที่แขวนผลงาน			
5	(ที่เก็บแฟ้มผลงานเด็ก) มีที่เก็บผลงานของเด็กอาจจัด อาจจัดทำเป็นกล่องหรือจัดใส่แฟ้ม รายบุคคล			
6	(ที่เก็บของใช้ส่วนตัวเด็ก) มีที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก			
7	(ที่เก็บสื่ออุปกรณ์การสอน) มีที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัว ผู้สอน			
8	(การจัดมุม) การจัดมุมในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3 – 5 มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง			
9	(ปริมาณของเล่นตามมุม) วัสดุอุปกรณ์ในมุมเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก			
10	(โต๊ะเก้าอี้ในชั้นเรียนสำหรับทำกิจกรรม) โต๊ะเก้าอี้ มีลักษณะเหมาะสมกับเด็กในการทำกิจกรรม			
11	(ความสวยงามในแง่การเรียนรู้) ความสวยงามในแง่ของการเรียนรู้รอบๆ ฝาผนังห้องเรียน			
12	(ป้ายนิเทศ) มีป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

1.3 คุณลักษณะของครูปฐมวัย

ข้อที่	รายการ	ระดับ สภาพการจัด		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย ลักษณะปรากฏ
		มี	ไม่มี	
1	(บุคลิกภาพ) ครูมีคุณธรรม จริยธรรมมีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา			
2	(ปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน) ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน			
3	(การอุทิศตน) ครูมีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน			
4	(การแสวงหาความรู้) ครูมีการอบรม แสวงหาความรู้ เทคนิควิธีการในการพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ			
5	(จำนวนครูต่อชั้นเรียน) สถานศึกษามีสัดส่วนครูต่อนักเรียน ตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด (1 : 22 ถึง 1 : 28)			
6	(ความรู้ครูด้านหลักสูตร) ครูสามารถอธิบายเอกลักษณ์และองค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย			
7	(การจัดแผนประสบการณ์) ครูสามารถจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก			
8	(การเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ) ครูสามารถวิเคราะห์แผนเพื่อจัดทำกิจกรรมและประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับกิจกรรมหลัก			
9	(ความรู้พัฒนาการเด็ก) จัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ตามวัยและสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน			
10	(การแต่งกาย) ครูแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ			
11	(ความเอาใจใส่เด็ก) ครูเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

1.4 การจัดโภชนาการ

ข้อที่	รายการ	ระดับ สภาพการจัด		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย ลักษณะปรากฏ
		มี	ไม่มี	
1	(สารอาหารครบ 5 หมู่) จัดอาหารให้มีคุณค่า ได้สารอาหารครบ 5 หมู่ ในแต่ละมื้อ			
2	(การจัดเมนูอาหาร) จัดอาหารให้น่ารับประทาน สลับเปลี่ยนหมุนเวียนไม่จำเจ			
3	(ลักษณะอาหารเหมาะสม) ลักษณะของอาหารเหมาะสมกับวัยและอายุ			
4	(การดื่มนมประจำ) ฝึกให้ดื่มนมเป็นประจำ อย่างน้อย 1 – 2 แก้ว			
5	(ความสะอาดห้องอาหาร) ห้องรับประทานอาหารสะอาดพอเพียงกับจำนวนนักเรียนและแยก ต่างหากจากห้องครัว			
6	(การบริการอาหาร) การบริการอาหารมีอุปกรณ์ในการรับประทานอาหารสะอาดพอเพียง กับจำนวนนักเรียน			
7	(ความสะอาดอาหารและน้ำดื่ม) การบริการอาหาร น้ำดื่มสะอาด ไม่จัดเตรียมอาหารในที่มืสิ่งปฏิกูล			
8	(อาหารว่าง) ฝึกให้รับประทานอาหารหลัก วันละ 3 มื้อ ส่วนอาหารเสริมจัดเป็น อาหารว่าง			
9	(ความใส่ใจต่อการได้อาหารของเด็ก) การบริการอาหาร น้ำดื่ม เพียงพอต่อจำนวนเด็ก			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

1.5 ความปลอดภัยของสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	ระดับ สภาพการจัด		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย ลักษณะปรากฏ
		มี	ไม่มี	
1	(สนามเด็กเล่น) สนามเด็กเล่นต้องให้ความปลอดภัยกับเด็กไม่เป็นหลุม บ่อ มีตะปู หรือสิ่งที่จะทิ่มตำเด็ก ได้รับการตรวจสอบสภาพสนามอย่างสม่ำเสมอ			
2	(เครื่องเล่นสนาม) สภาพของเล่นที่เป็นโครงไม้ต้องแข็งแรง ไม่ทรุดโทรม โครงเหล็กต้อง ไม่เป็นสนิม			
3	(รถโรงเรียน) รถโรงเรียน ต้องอยู่ในสภาพเรียบร้อย มีเวลารับส่งที่แน่นอนมีครูเวร ประจำรถ			
4	(อาคารเรียน) มีผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยของอาคารและมีการสำรวจ ตรวจเช็คความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเป็นประจำทุกวัน			
5	(อุปกรณ์ความปลอดภัย) มีอุปกรณ์ความปลอดภัยในอาคารเรียนดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่ใช้ การได้อยู่เสมอ หรือมีสัญญาณเตือนภัย			
6	(มาตรการด้านความปลอดภัย) มีมาตรการในการช่วยเหลือและป้องกันอุบัติเหตุ			
7	(ห้องพยาบาล) จัดให้มีห้องพยาบาลและครูพยาบาล			
8	(อาคารและบริเวณโรงเรียน) อาคารและบริเวณโรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบสังเกตเกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัด
สิงห์บุรี

ข้อที่	รายการ	โรงเรียน		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย
		มี	ไม่มี	ลักษณะปรากฏ
1	(มีเอกสารหลักสูตร) สถานศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546			
2	(การมีส่วนร่วมของครูในการทำหลักสูตร) สถานศึกษาร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย			
3	(การมีส่วนร่วมของครูในการจัดทำโครงสร้างโรงเรียน) สถานศึกษาร่วมกันจัดทำโครงสร้างหลักสูตร / สารการเรียนรู้ รายปี / เวลาเรียน			
4	(การใช้หลักสูตร) การใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา			
5	(การจัดการทำสื่อและกำหนดแหล่งเรียนรู้) สถานศึกษาร่วมกันจัดทำสื่อและแหล่งการเรียนรู้			
6	(การประเมินพัฒนาการ) สถานศึกษาร่วมกันจัดทำการประเมินพัฒนาการ			
7	(การบริหารหลักสูตร) สถานศึกษาร่วมกันจัดทำการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา			
8	(หลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน) หลักสูตรมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบสังเกตเกี่ยวกับ แนวการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาโรงเรียน
เทศบาล ในจังหวัดสิงห์บุรี

ข้อที่	รายการ	ระดับ สภาพการจัด		สำหรับผู้วิจัย/ ผู้ช่วยผู้วิจัย
		มี	ไม่มี	ลักษณะปรากฏ
1	(ความสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะกับ อายุวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ			
2	(ความสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามวัย) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กผ่าน ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง			
3	(เด็กได้คิดริเริ่ม) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ			
4	(เด็กได้มีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่			
5	(เด็กได้รับประสบการณ์นอกสถานที่) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก			
6	(การส่งเสริมลักษณะนิสัย) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม			
7	(แผนการเรียน การสอน) จัดทำแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริม พัฒนาการของเด็ก			
8	(การทำสื่อการสอน) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้ง การวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และ การประเมินพัฒนาการ			
9	(การจัดทำสารนิทัศน์) จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และ การเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล			
10	(การจัดประสบการณ์จริง) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และแผน ที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้			

บันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์นันทฉวี น้อยเหลือ

ศึกษานิเทศก์ผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

อาจารย์ชวตล สุระพันธ์

ผู้อำนวยการ
โรงเรียนอนุบาลสิงห์บุรี

อาจารย์นิภา เรืองสุทธิ

อาจารย์ 3 ระดับ 8
ครูผู้สอนระดับปฐมวัย
โรงเรียนอนุบาลสิงห์บุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวหทัย อรุณศิริ
วันเดือนปีเกิด	15 มกราคม พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	กำแพงเพชร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	48 หมู่ 7 ต. อินทร์บุรี อ. อินทร์บุรี จ. สิงห์บุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเทศบาล1 (สหราษฎร์วิทยา) อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาปีที่6 จาก โรงเรียนสิงห์บุรี
พ.ศ. 2544	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ